

QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR

İlham

**"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir**

SƏS

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

Qəzet 1991-ci il yanvarın 11-dən çıxır

№ 055 (6255) 1 aprel 2021-ci il. Qiyməti 40 qəpik

"Əlinçə" Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyətinin orqanı.

"Biz öz tarixi missiyamızı icra etdik, erməni faşizmini məhv etdik"

İlham Əliyev: "Artıq tam əminliklə demək olar ki, Dağlıq Qarabağ məsələsi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi öz həllini tapmışdır"

Bax 2

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə bağlı paylaşım edib

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva rəsmi "Instagram" səhifəsində 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə bağlı paylaşım edib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Birinci vitse-prezidentin paylaşımında deyilir:

"Bu gün Azərbaycanlıların Soyqırımı Günüdür. 1918-ci ilin mart ayında törədilmiş vəhşiliklər bütün bəşəriyyətə və insanlığa qarşı qanlı cinayətdir. İllər keçsə də biz Azərbaycan xalqının məruz qaldığı etnik təmizləmənin, terror və soyqırımı aktlarının, ona amansızcasına divan tutulmasının ağır-acısını heç vaxt unutmayacağıq. Fəciənin günahsız qurbanlarının nurlu xatirəsini dərin hüznlə yad edir, Uca Tanrıdan bütün şəhidlərimizə rəhmət diləyirəm".

Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargah pandemiya ilə bağlı vəziyyəti müzakirə edib

Dünən Baş nazir Əli Əsədovun sədrliyi ilə Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın növbəti iclası keçirilib. Nazirlər Kabinetinin mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, iclasda ...

**YAP Mərkəzi Aparatında "Ermənilərin
azərbaycanlılara qarşı soyqırımı insanlıq əleyhinə
cinayətdir" mövzusunda videokonfrans keçirilib**

Martın 31-də Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatında 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibətilə "Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı..."

**Müdafiə Nazirliyi: "Erməni mövqelərinin
mühəssirəyə alınması barədə məlumatın əsası yoxdur"**

Ermənistan silahlı qüvvələrinin Gorus rayonunun Xnatsax kəndindəki mövqelərinin Azərbaycanın Ləçin rayonu ilə sərhəd ərazisindəki Azərbaycan Ordusunun hərbi...

**ABŞ Dövlət Departamenti:
Ermənistan Azərbaycana
11 ballistik raket atıb**

**1400-ə yaxın
hərbçi meyiti
Ermənistanə
təhvil verilib**

**Ac qalan
insanların
sayı
getdikcə artır**

Bax 8

**Şuşanı işğal
edən general
GƏBƏRDİ!**

Bax 4

**"Fəxrəbaxca"
Ozan Tufanın
qiymətini açıqladı**

Bax 16

“Biz öz tarixi missiyamızı icra etdik, erməni faşizmini məhv etdik”

İlham Əliyev: “Artıq tam əminliklə demək olar ki, Dağlıq Qarabağ məsələsi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi öz həllini tapmışdır”

“Biz müharibənin ilk günündən qardaş Türkiyədən böyük dəstək aldığımızı. Mənim əziz qardaşım, Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan sentyabrın 27-də müharibə başlanan gün açıq şəkildə Azərbaycana dəstək ifadə etdi. Bu siyasi və mənəvi dəstəyin çox böyük əhəmiyyəti var idi”

Martin 31-də Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının videokonfrans formatında qeyri-formal Zirvə görüşü keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Zirvə görüşündə çıxış edib. Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev onlayn Zirvə görüşünü açaraq iştirakçıları salamladı, təşkilatın əsas məqsədinin türk dünyasını ən vacib iqtisadi, mədəni məkanlardan birinə çevirmək olduğunu dedi. Qazaxıstan dövlətinin başçısı Türkdünya şəhərinin türk dünyasının mənəvi paytaxtlarından biri olduğunu bildirdi.

Sonra Qazaxıstanın qədim Türkdünya şəhərinin tarixindən, mədəniyyətindən bəhs edən qısa film nümayiş etdirildi.

Qazaxıstanın birinci Prezidenti Elbası, Türk Şurasının fəxri sədri Nursultan Nazarbayev çıxışında Azərbaycan Prezidentini Qələbə münasibətilə təbrik edərək dedi:

- Bu gün mən həm də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevi təbrik edərdim. Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, ərazi bütövlüyünün bərpa

edilməsi məsələsində Türkiyə önəmli rol oynamışdır.

Nursultan Nazarbayev 2019-cu ildə Bakıda keçirilən VII Zirvə görüşündə Türk Şurasının fəxri sədri seçildiyini və bundan böyük şərəf duyduğunu bildirdi. Nursultan Nazarbayev budəfəki Zirvə toplantısının keçirilməsinin səbəblərindən biri kimi dünyada baş verən dəyişikləri, xüsusilə pandemiya ilə mübarizəni qeyd edərək “Türk dünyasının gələcəyi - 2040” adlı sənədin hazırlanmasını təklif etdi. O, Türkdünya şəhərinin yüksək səviyyəli tədbirlərə ev sahibliyi etməyə hazır olduğunu bildirdi. Qazaxıstanın ilk Prezidenti iqtisadi əlaqələrin əhəmiyyətinə toxunaraq dedi:

-Biz hamımız bu prosesləri həyata keçirən və nəticələri gözləyirik. Əlbəttə ki, Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi və Rusiyanın dəstəyi ilə Bakı və Yerevan arasında imzalanmış sülh razılaşması böyük İpək Yolumun çiçəklənməsi üçün yeni imkanlara yol açır və Çinin “Bir kəmər-bir yol” təşəbbüsündən istifadə etməklə Xəzər dənizinin rolunu artırır.

Prezident Kasım-Jomart Tokayev: Növbəti çıxış üçün söz Türk Şurasının hazırkı sədri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə verilir.

Dövlətimizin başçısı Zirvə görüşündə çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

-Hörmətli Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti.

Hörmətli həmkarlar.

İlk növbədə, Zirvə görüşünün keçirilməsi ilə bağlı irəliləyişləri təşəbbüsə görə Nursultan Əbişoviç Nazarbayevə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Nursultan Əbişoviç Nazarbayev Türk Şurasının fəxri sədri kimi çox fəal iş aparır və bu Sammitin keçirilməsi bunun bariz təsdiqidir.

Bugünkü Zirvə görüşü 2019-cu ilin oktyabrında Bakıda keçirilmiş Zirvə görüşündən sonra ikinci Zirvə görüşüdür. Bir il əvvəl, keçən ilin aprel ayında Bakıda Azərbaycanın təşəbbüsü ilə COVID-19-a həsr edilmiş Zirvə görüşü keçirilmişdir və bu, özlüyündə bir göstəricidir. Göstərir ki, Zirvə görüşləri müntəzəm olaraq keçirilir və əlbəttə ki, üzv ölkələr arasındakı birliyə bunun çox böyük müsbət təsiri vardır.

Bu ilin sonunda Azərbaycan Türk Şurasındakı sədrliyini qardaş Türkiyəyə təhvil verəcək. Türkiyədə keçiriləcək rəsmi Zirvə görüşündə Azərbaycanın sədrliyi dövründə gördüyü işlərlə bağlı məlumat verəcəkdir.

Bu gün isə fürsətdən istifadə edərək, II Qarabağ müharibəsi haqqında məlumat vermək istədim. Bildiyiniz kimi, 30 ilə yaxın müddət ərzində Ermənistan Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınan ərazilərini işğal altında saxlayırdı. Bu işğal nəticəsində torpaqlarımızın təxminən 20 faizi Ermənistan tərəfindən zəbt edilmişdir, bir milyondan çox azərbaycanlı öz doğma torpağından didərgin salınmışdır, qaçqın-köçkün vəziyyətinə salınmışdır. Xalqımıza qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparılmışdır. Ermənistan Azərbaycana qarşı soyqırımı törətməmişdir. 1992-ci ildə törədilən Xocalı soyqırımı nəticəsində 600-dən çox günahsız, dinc insan vəhşicəsinə öldürülmüşdür. Onların arasında 106 qadın, 63 uşaq vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdir.

Beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın mövqeyini daim dəstəkləyiblər. Ancaq bu dəstəyin praktiki həyatda o qədər də böyük əhəmiyyəti yox idi. Çünki məsələ öz həllini tapmırdı. BMT Təhlükəsizlik Şurası - dünyanın ali beynəlxalq qurumu 4 qətnamə qəbul etmişdir. Bu qətnamələrdə erməni silahlı qüvvələrinin işğal edilmiş torpaqlardan dərhal, tam və qeydşərtsiz çıxarılması tələb edilirdi. Bu qətnamələr 1993-cü ildə qəbul

edilmişdir və icrasız qalmışdı. Digər beynəlxalq təşkilatların qərar-qətnamələri Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləyirdi və bunun çox böyük siyasi və hüquqi mənası var idi. Halbuki real, praktiki müstəvidə məsələnin həllinə xidmət etmirdi. ATƏT, Qoşulmama Hərəkatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası Parlament Assambleyası və digər təşkilatlar Azərbaycanın haqlı mövqeyini müdafiə etmişdir.

Məsələnin həlli ilə bağlı 1992-ci ildə ATƏT-in Minsk qrupu yaranmışdır və 28 il ərzində fəaliyyət göstərmişdir. Minsk qrupunun nəticəsi sıfıra bərabər olmuşdur. Halbuki Minsk qrupuna həmsədrlik edən ölkələr dünyanın aparıcı ölkələridir, nüvə dövlətləridir, BMT Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləridir. Əlbəttə ki, Ermənistanla qarşı işğalla bağlı ciddi təzyiq göstərilseydi və Azərbaycanın tələbi nəzərə alınıb sanksiyalar tətbiq edilsəydi, məsələ çoxdan sülh yolu ilə öz həllini tapabilirdi.

Əfsuslar olsun ki, bu, baş vermədi. Əksinə, məsələnin dondurulması istiqamətində addımlar atılmışdır. Ermənistan faktiki olaraq danışıqlardan imtina etmişdir. Əgər əvvəlki illərdə danışıqların imitasiyası ilə məşğul idisə, son iki-üç il ərzində faktiki olaraq açıq, nümayişkarane şəkildə bildirirdi ki, bir qarış da Azərbaycan torpağı Azərbaycana qaytarılmayacaq. Bundan əlavə, Ermənistan rəhbərinin məsuliyyətsiz və təxribat xarakterli addımları və bəyanatları faktiki olaraq danışıqları mənasız etmişdir.

Ardı Səh. 3

“Biz öz tarixi missiyamızı icra etdik, erməni faşizmini məhv etdik”

İlham Əliyev: “Artıq tam əminliklə demək olar ki, Dağlıq Qarabağ məsələsi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi öz həllini tapmışdır”

Əvvəli-Səh-2

Ermənistan rəhbəri iki il bundan əvvəl bildirmişdi ki, “Qarabağ Ermənistandır və nöqtə”. Təbii ki, bizim buna cavabımız oldu və ən ciddi cavab döyüş meydanında verildi. Ancaq bu, özlüyündə göstərir ki, Ermənistan rəhbərliyi məsələni həll etmək hesab edirdi və torpaqları geri qaytarmaq istəmirdi. Ondən başqa, Ermənistanın keçmiş müdafiə naziri, hansı ki, hərbi məğlubiyyətdən sonra vəzifədən azad edildi, Azərbaycanı yeni müharibə ilə hədələyirdi. Amerikada olarkən erməni diaspor təşkilatları ilə görüş əsnasında bəyan etmişdi ki, Ermənistan yeni torpaqlar uğrunda yeni müharibəyə hazırlaşır. Bu, faktiki olaraq, Azərbaycana qarşı çox ciddi, təxribat xarakterli bir addım idi. Bizi hədələyən keçmiş müdafiə naziri hərbi məğlubiyyətə görə vəzifədən uzaqlaşdırıldı.

Digər təxribat xarakterli addımlardan biri də qədim Azərbaycan şəhəri, bizim mədəni paytaxtımız olan Şuşada qanunsuz xunta rejiminin, keçmiş Dağlıq Qarabağ rejiminin başçısının andiçmə mərasiminin keçirilməsi idi. Bu, Azərbaycan xalqına qarşı təhqir idi. Qondarma “Dağlıq Qarabağ respublikası”nın qondarma parlamentinin Şuşa şəhərinə köçürülməsi və parlament üçün binanın inşa edilməsi də, - bu bina indi məhv ediləcək, yaxud söküləcək, - təxribat xarakterli addım idi. Yeni, bütün bu addımlar göstərirdi ki, Ermənistan bizi təxribata çəkir, bizdən sərt reaksiya gözləyir və ondan sonra günahı bizim üstümüzə yığıb, yenə də məsələni daha 30 il uzatmaq istəyir. Biz təxribata uymadıq. Biz özümüzü təmkinli apardıq, beynəlxalq hüququn bütün norma və prinsiplərinə uyğun şəkildə apardıq və belə olan halda Ermənistan keçən ilin yayında bizə qarşı hərbi təxribat törətdi. Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədində bizim mövqelərimiz atəş altına düşdü. Ermənistan hərbi birləşmələri bizim sərhədimizi keçməyə cəhd göstərdi, bir neçə hərbiçimiz həlak oldu. Biz onlara layiqli cavab verdik və onları geri oturtduq. Ancaq biz Ermənistan-Azərbaycan dövlət sərhədini keçmədik. Bir neçə gün davam edən hərbi toqquşma dayandı. Çünki bizim Ermənistan ərazisində müharibə aparmaq niyyətimiz yox idi. Halbuki istəsəydik rahatlıqla Ermənistan ərazisinə daxil ola bilərdik. Ondən bir ay keçəndən sonra - avqust ayında yeni bir təxribat törədildi və Azərbaycana diversiya qrupu göndərildi. Diversiya qrupunun rəhbəri saxlanıldı və ifadə verdi ki, o, terror aktları keçirmək üçün Azərbaycana göndərilmişdir və bu, növbəti təxribat idi. Nəhayət sentyabrın sonlarında bizim hərbi mövqelərimiz və yaşayış məntəqələrimiz artilleriya atəşinə məruz qalmışdır və bunun nəticəsində bir neçə hərbiçisi və bir neçə mülki şəxs həlak olmuşdur. Biz təbii olaraq buna adekvat cavab verərək, əks-

hücum əməliyyatı keçirib düşməni layiqincə cəzalandırdıq və 44 gün davam edən II Qarabağ müharibəsi Azərbaycanın tam qələbəsi ilə nəticələndi. Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi, müharibə dövründə 300-dən çox şəhər və kənd döyüş meydanında azad edildi. Bizim tarixi şəhərimiz Şuşa noyabrın 8-də işğalçılardan azad edildi və Ermənistan məcbur olub kapitulyasiya aktına imza atdı.

Noyabrın 9-dan 10-na keçən gecə Azərbaycan və Rusiya prezidentləri, Ermənistanın baş naziri Bəyanat imzalayıblar. Bu Bəyanat əsasında bizim digər rayonlarımız artıq siyasi yollarla Azərbaycana qaytarıldı. Beləliklə, məsələ hərbi-

na biz təşəkkürümüzü bildiririk. Digər beynəlxalq təşkilatlar - Qoşulmama Hərəkatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı bizə öz siyasi dəstəyini göstərmişlər.

Azad edilmiş torpaqlarda hər şey dağıdılıb. İndi jurnalistlər oraya gəlir, diplomatlar səfərlər edirlər. Görürlər ki, şəhərlər dağıdılıb, evlər dağıdılıb, kəndlər dağıdılıb, tarixi abidələrimiz dağıdılıb. Ağdamı xarici və yerli jurnalistlər Qafqazın Xirəsinə adlandıırıblar. Füzuli şəhəri işğaldan azad olundandan sonra bu şəhərdə bir salamat bina qalmamışdı ki, o binanın damında Azərbaycan bayrağı qaldırılsın. Ermənilər bütün şəhərlərimizi məhv ediblər, bütün tarixi abidələrimizi

qonşusu olan İranla dəmir yolu əlaqəsi yoxdur. Naxçıvan vasitəsilə bu dəmir yolu təmin edilə bilər. Azərbaycan Naxçıvan Muxtar Respublikası vasitəsilə Türkiyə ilə birləşir, Orta Asiya Avropa ilə birləşir. Yeni, yeni nəqliyyat dəhlizi yaranmaqdadır. Artıq Azərbaycan bu işlərə start vermişdir. Əminəm ki, tərəfdaş ölkələr də bu imkanlardan istifadə edəcəklər.

Mən öz çıxışımı yekunlaşdırmaq istəyirəm. Yenə də demək istəyirəm ki, mən öz çıxışımı bu məsələyə həsr etdim. Bu, təbiidir. Çünki dost ölkələrin rəhbərləri məsələnin mahiyyətini dərinlən bilməlidirlər. Ümid edirəm ki, növbəti canlı təmaslar əsnasında biz bu

mət diləyirəm.

Qarabağdakı türk irsinin bərpası və qorunması üçün bütün imkanlarımızla Azərbaycanın yanında olmağa davam etməmiz hamımız üçün əhəmiyyət daşıyır. Eyni qaydada bu addımı atarkən tezliklə Azərbaycanın bu bölgəsini inkişaf etdirmək üçün bütün məcburi köçkün qardaşlarımızın yenidən doğma torpaqlarına qayıtmalarına önəm verirəm. Arzum odur ki, ən qısa zamanda - Ramazan bayramından sonra qardaşlarla birgə Şuşanı ziyarət edək, inşallah, burada yeni bir bayram yaşayaq.

Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev Türk Şurasının regional əməkdaşlıq üçün səmərəli mexanizmə çevrildiyini vurğuladı. O, türk dövlətlərinin istənilən çağırışlara hazır olmasının, mövcud potensialı genişləndirməsinin vacibliyindən danışdı. Şavkat Mirziyoyev Azərbaycanın qazandığı Qələbə münasibətilə təbriklərini çatdıraraq dedi:

“Fürsətdən istifadə edərək bir daha Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevi və Azərbaycan xalqını Dağlıq Qarabağın qaytarılması və tarix ədalətin bərpası münasibətilə təbrik etmək istəyirəm. Özbəkistan bu prosese töhfə vermək üçün hazırdır. Biz qədim abidələrin, məscidlərin, mədəni maarifləndirmə məkanlarının bərpası haqqında danışmışıq. Biz hazırda bu istiqamətdə fəaliyyətimizi azərbaycanlı həmkarlarımızla davam etdiririk.

Türk Şurasının Baş katibi Bağdad Amreyev türk dünyasının digər ölkələrlə sabit əlaqələr qurduğunu, 10-dan çox ölkənin təşkilatda müşahidəçi statusu əldə etməkdə maraqlı olduğunu bildirdi. B.Amreyev pandemiyanın Türk Şurası daxilində əməkdaşlığa yeni stimül verdiyini vurğuladı, İstanbulda keçiriləcək sammitlə bağlı bir sıra təkliflər səsləndirdi. Türk Şurasının Baş katibi də Azərbaycanı parlaq Qələbəsi münasibətilə təbrik edərək dedi:

“Bütün çağırışlara və çətinliklərə baxmayaraq, 2020-ci ilin gündəliyi zəngin olub. Ötən il türk dünyası üçün həqiqətən də məhsuldar və hətta zəfər ili olub. Türk dünyası önəmli uğurlarına, ən başlıcası Azərbaycan ərazilərinin işğaldan azad olunmasına, Azərbaycanın suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsinə görə daha da güclənib. Dağlıq Qarabağdakı müharibə zamanı Türk Şurası bütün üzv dövlətləri və Zəti-ailələriniz adından Azərbaycanı bütün vasitələrlə dəstəkləyib. İcazə verin, təşkilatın fəaliyyətdə olan sədri kimi Zəti-ailələri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə çoxşaxəli əməkdaşlığın inkişafında göstərdiyi səylərinə görə təşəkkürümü bildirim.

Qırğızıstan Prezidenti Sadır Japarov, Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov, Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban da zirvə görüşündə çıxış ediblər.

“Ermənistan qarşı işğalla bağlı ciddi təzyiq göstəriləydi və Azərbaycanın tələbi nəzərə alınb sanksiyalar tətbiq edilsəydi, məsələ çoxdan sülh yolu ilə öz həllini tapa bilərdi”

siyasi yollarla həll olundu. Artıq tam əminliklə demək olar ki, Dağlıq Qarabağ məsələsi, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi öz həllini tapmışdır. Dağlıq Qarabağ adında hazırda hər hansı bir ərazi vahidi yoxdur. Azərbaycan bu məsələni həll edib, tarixi Zəfər əldə edib və dağıdılmış ərazilərdə bərpa işləri başlayıb.

Biz müharibənin ilk günündən qardaş Türkiyədən böyük dəstək aldıq. Mənim əziz qardaşım, Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğan sentyabrın 27-də müharibə başlanan gün açıq şəkildə Azərbaycana dəstək ifadə etdi. Bu siyasi və mənəvi dəstəyin çox böyük əhəmiyyəti var idi. Əziz qardaşım bildirmişdi ki, Azərbaycan yalnız deyil, Türkiyə Azərbaycanın yanındadır. Əlbəttə ki, bu, çox ciddi mesaj idi, ciddi signal idi. Bu, bizə imkan verdi ki, əks-hücum əməliyyatını uğurla keçirək, imkan verdi ki, hər hansı bir kənar qüvvə məsələyə müdaxilə etməsin. Mən həmişə demişdim ki, əgər xarici müdaxilə olmasa, Azərbaycan Dağlıq Qarabağ məsələsini qısa müddət ərzində həll edə bilər və belə də oldu. Bu dəstəyə görə qardaş Türkiyəyə və onun hörmətli Cümhurbaşqanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Müharibə dövründə və müxtəlif dövrlərdə Prezident Ərdoğanın və Türkiyənin digər rəsmi şəxslərinin çoxsaylı bəyanatları məsələnin həllində xüsusi önəmli rol oynamışdır. Məni və Azərbaycan xalqını Şuşanın azad olunması ilə əlaqədar ilk təbrik edən Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan olmuşdur. Noyabrın 8-də bu təbriki bizə çatdırmışdır. Türk Şurası sentyabrın 28-də - müharibədən bir gün sonra Azərbaycana dəstək xarakterli açıqlama vermişdir. Ondən sonra müharibə dövründə bir neçə dəfə buna oxşar açıqlamalar vermişdir. Türk Şurası-

məhv ediblər, qəbiristanlıqları şumlayıblar, qəbirləri dağıdıblar, 60-dan çox məscidi dağıdıblar və yarımçıq sökülmiş məscidlərdə inək və donuz saxlayıblar. Bu videokadrlar internetdə vardır. Yeni, bu, bütün müsəlman aləminə qarşı təhqirdir, cinayətdir və bütün dünyaya artıq bunu görür və görməlidir. Biz öz tarixi missiyamızı icra etdik, erməni faşizmini məhv etdik. Hazırda bərpa işlərinə start verilib. Müharibədən sonra bir çox azərbaycanlı mülki şəxs və hərbiçisi minaya düşərək həlak olub və yaralanıb. Ermənistan bu günə qədər bizə mina xəritələrini vermir. Bu, növbəti hərbi cinayətdir. Ona görə minalardan təmizləmə işi daha çox vaxt aparacaq. Bu işlər başa çatmadan, əlbəttə ki, biz köçkün, qaçqın soydaşlarımızı o torpaqlara qaytara bilmərik.

Müharibə başa çatdı, münaqişə tarixdə qaldı. Yeni imkanlar yarandı. Onların arasında hesab edirəm ki, ən vacib imkan nəqliyyat imkanlarıdır. Bu gün biz artıq Zəngəzur dəhlizi üzərində çox fəal çalışırıq. Naxçıvanda keçirilmiş Zirvə görüşündə mən demişdim ki, vaxtilə Zəngəzuru Azərbaycandan alıb Ermənistanla birləşdirmək türk dünyasının coğrafi parçalanması idi. Çünki əgər xəritəyə baxsaq, görürük ki, sanki bizim bədənəməz xəncər saplanmışdır, türk dünyası parçalanmışdır. Qədim Azərbaycan torpağı olan Zəngəzur indi türk dünyasının birləşməsi rolunu oynayacaq. Çünki Zəngəzurdan keçən nəqliyyat, kommunikasiya, infrastruktur layihələri bütün türk dünyasını birləşdirəcək, eyni zamanda, digər ölkələr üçün əlavə imkanlar yaradacaq, o cümlədən Ermənistan üçün. Ermənistanın hazırda onun müttəfiqi olan Rusiya ilə dəmir yolu əlaqəsi yoxdur. Bu dəmir yolu əlaqəsi Azərbaycan ərazisindən yarana bilər. Ermənistanın onun

məsələni daha geniş formatda müzakirə edəcəyik. Əminəm ki, Türkiyədə keçiriləcək Zirvə görüşündə biz hamımız canlı olaraq iştirak edəcəyik. Biz sədr kimi orada həm görüşmüş işlərlə bağlı məlumat verəcəyik, həm də ki, gələcək planlar haqqında danışacağıq. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

X X X

Prezident Kasım-Jomart Tokayev: Hörmətli İlham Heydər oğlu, məlumatlı və mənalı nitqiniz üçün təşəkkür edirik. Azərbaycan və Ermənistan arasında razılaşma çox vacib amil rolunu oynayır, biz onun uğuruna inanırıq və biz Sizi bir daha təbrik edirik.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının fəaliyyətinin əhəmiyyətini vurğuladı, pandemiya qarşı birgə mübarizənin vacibliyindən danışdı. Türkiyə Prezidenti ölkələrimizin müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü və suverenliyi ilə bağlı məsələlərdə də təşkilatın həmrəylik nümayiş etdirdiyini bildirərək dedi:

- Bu münasibətlə əziz qardaşım, hörmətli İlham Əliyev başda olmaqla bütün azərbaycanlı qardaşlarımızı Dağlıq Qarabağdakı Zəfərləri ilə bağlı şəxsən öz adımdan və xalqım adından bir daha təbrik edirəm. Qırx dörd gün davam edən, dastana bənzər mübarizədən sonra 30 illik işğal sona çatıb, Dağlıq Qarabağ Ana Vətənlə yenidən qovuşub. Ancaq deməliyəm ki, Qarabağ bölgəsindəki 67 məsciddən 63-ü dağıdılıb, həmçinin kilisələr də yerlə-yeksan edilib.

Həmçinin bu gün 1918-ci ildə azərbaycanlı qardaşlarımızın məruz qaldıqları soyqırımın anıldığı gündür. Biz Xocalı qətliamını heç vaxt unuda bilmərik. Biz bu qətliamın növbəti ildönümünü bir müddət əvvəl qeyd etdik. Mən qətlə yetirilən 10 minlərlə qardaşımıza rəh-

Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargah pandemiya ilə bağlı vəziyyəti müzakirə edib

Dünən Baş nazir Əli Əsədovun sədrliyi ilə Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın növbəti iclası keçirilib.

Nazirlər Kabinetinin mətbuat xidmətindən AZƏR-

TAC-a bildiriblər ki, iclasda Qərargah üzvləri, şəhər və rayonların icra hakimiyyəti başçıları və baş həkimlər iştirak ediblər.

İclas zamanı ölkədə pandemiya qarşı mübarizənin vəziyyəti - yoluxmanın dinamikası və peyvəndləmə prosesinin gedişi müzakirə olunub. Ölkədə peyvənd ehtiyatı ilə bağlı vəziyyətin qənaətbəxş olduğu qeyd edilib. Peyvəndlənmənin əhəmiyyətinə dair maarifləndirmə işinin daha da genişləndirilməsi, peyvənd vurulması prosesinin sürətləndirilməsi və nəzarətin gücləndirilməsi haqda tapşırıqlar verilib.

XİN açıqladı: “Azərbaycan vətəndaşları aprelin 1-dən Türkiyəyə biometrik şəxsiyyət vəsiqəsi ilə səyahət edə biləcəklər”

2020-ci il dekabrın 10-da Bakı şəhərində imzalanmış “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında qarşılıqlı olaraq vizadan azad etmə haqqında 2020-ci il fevralın 25-də imzalanmış Sazişə dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında 1 sayılı Protokol”un qüvvəyə minməsi üçün zəruri olan dövlətdaxili prosedurlar hər iki tərəfdən yerinə yetirilib və protokol 2021-ci il aprelin 1-də qüvvəyə minir.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, beləliklə, qeyd olunan tarixdən etibarən Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları diplomatik, xidməti və ümumvətəndaş pasportları, eləcə də Azərbaycan Respublikası vətəndaşının biometrik şəxsiyyət vəsiqəsi əsasında Türkiyə Respublikasına vizadan azad şəkildə səyahət etmək imkanına malik olacaqlar.

Yuxarıda sadalanan etibarlı sərhədkeçmə sənədlərinə malik olan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları Türkiyə Respublikasının ərazisinə daxil olmaq, tranzit keçmək və burada qalmaq üçün doxsan (90) gün müddətinə viza tələbindən azad edirlər. Türkiyə Respublikasının ərazisindən üçüncü ölkələrə və üçüncü ölkələrdən Türkiyə Respublikasının ərazisinə daxil olmaq üçün Azərbaycan Respublikasının vətən-

daşları tərəfindən pasportlardan istifadə olunması məcburidir. Bu mənada, Azərbaycan Respublikası vətəndaşının biometrik şəxsiyyət vəsiqəsi yalnız Azərbaycan Respublikasının ərazisindən Türkiyə Respublikasına birbaşa səyahətlər üçün istifadə ediləcəkdir. Həmçinin Azərbaycan Respublikası vətəndaşının biometrik şəxsiyyət vəsiqəsi, eləcə də yuxarıda qeyd olunan digər sərhədkeçmə sənədləri Türkiyə Respublikasının ərazisinə giriş tarixindən etibarən ən az otuz (30) gün etibarlılıq müddətinə malik olmalıdır.

Eyni zamanda, Türkiyə Respublikasının ərazisində hər hansı səbəbdən doxsan (90) gündən artıq müddətdə qalmaq istəyən Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları yaşamaq icazəsi almaq üçün tələb olunan müddətdən azı altmış (60) gün daha çox etibarlı olan pasport ilə müraciət etməlidirlər. Azərbaycan Respublikası tarixində ilk dəfə şəxsiyyət vəsiqəsinin sərhədkeçmə sənədi kimi istifadə olunmasına dair müqaviləni qardaş Türkiyə Respublikası ilə imzalayıb. Bu, ölkələrimiz arasında mövcud olan dostluq, qardaşlıq və yüksək səviyyəli strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin bariz təəcəssümüdür.

ABŞ Dövlət Departamenti: Ermənistan Azərbaycana 11 ballistik raket atıb

ABŞ Dövlət Departamenti 2020-ci ildə Ermənistanda insan hüquqları barədə ölkələr üzrə hesabat dərc edib. SİA-nın məlumatına görə, sənəddə ikinci Qarabağ müharibəsi dövründə erməni qoşunlarının törətdiyi hərbi cinayət faktları yer alıb.

Hesabatda qeyd olunur ki, 2020-ci il dekabrın 10-da “Amnesty International” təşkilatı hesabat yayaraq müharibə dövründə qeydə alınan və erməni vəhşiliyini əskərdən 22 videogörüntünün olduğunu bildirib. Bundan başqa, oktyabrın 4-də “Human Rights Watch” Ermənistan qoşunlarının dö-

yüş bölgəsindən 45 kilometr məsafədə yerləşən Gəncəyə zərbə endirməsi barədə məlumat yayıb:

“Oktyabrın 30-da “Human Rights Watch” məlumat verib ki, oktyabrın 28-də erməni silahlı birləşmələri cəbhə xəttindən 18 kilometr məsafədə yerləşən Bərdə

şəhərinə “Smerç” raket sistemindən kaset bombaları atıb” Dövlət Departamenti bildirib ki, dekabrın 11-də “Human Rights Watch” hesabatında Ermənistan silahlı qüvvələrinin müharibə zamanı ballistik raketdən istifadəsi ilə bağlı 11 insidenti sənədləşdirib.

Fransa portalı Vatikan-Azərbaycan münasibətlərindən yazıb

Fransanın Mediapart portalında jurnalist Sebastyen Bussuanın “Müqəddəs Taxt-Tac -Azərbaycan yeni saziş: Vatikan Bakının tarixi tərəfdaşdır” adlı məqalə dərc olunub. AZƏRTAC xəbər verir ki, məqalədə Vatikan ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərdən söhbət açılır. Bildirilir ki, bu ilin martında Vatikanda Müqəddəs Taxt-Tac ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalanıb. Bu müqavilə bütün beynəlxalq təsisatlarla əməkdaşlıq çərçivəsində Azərbaycanın Qarabağdakı mədəni irsin qorunub saxlanmasına verdiyi önəm əks etdirir. Məqalə müəllifi 44 günlük müharibədən, Azərbaycanın 27 ildən çox müddətdə erməni işğalında olan ərazilərini azad

etməsindən yazıb. Vurğulanır ki, işğal olunmuş 7 rayonda Ermənistan tərəfindən 63 məscid dağıdılıb.

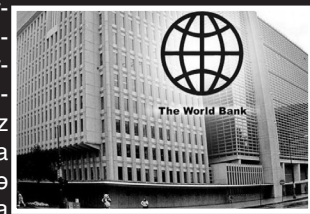
Müharibədən sonra Azərbaycanın vəziyyətdən istifadə edərək, xristian tikililərinə ziyan verə biləcəyi dair çoxlu “narahatçılıq” olmasından söz açan jurnalist əslində bunun üçün heç

bir əsas olmadığını yazır. “Bəs Azərbaycanın dağıdılmış irsindən kim danışır”,- deyə müəllif işğal dövründə ərazilərimizdə tarixi və mədəni irsimizin ermənilər tərəfindən dağıdıldığını, azad edilmiş ərazilərimizdəki tarixi və mədəni irsimizə, şəxsi evlərə, məscidlərə dəymiş ziyanın qiymətləndirilməsi üçün UNESCO missiyasının dəvət olunduğunu diqqətə çatdırıb.

Qeyd edilir ki, Qarabağın mədəni irsi təkcə kilsələrdən ibarət deyil. Qarabağdakı sinaqoqlar, Zərdüşt məbədləri, eləcə də bu ərazilərdəki arxeoloji, qədim qazıntı məkanları da tarixi və mədəni irs abidələridir və onlar da qorunub saxlanılmalıdır. Yazıda Azərbaycanın tarixən çox etnikli və çox ictimai ölkə olduğu vurğulanıb. Ölkəmizdə xristian və yəhudilərlə həmişə xoş münasibətlər olduğu göstərilir. Məqalədə Roma papaları II İoann Pavelin 2002-ci ildə, Fransisin 2016-cı ildə Bakıya səfərlərindən yazılıb. Azərbaycanın dini tolerantlıqdan, xristian və yəhudi ictimaiyyəti ilə daim mehriban münasibətlərdən söz açılıb. Vatikanın ölkəmizdəki dini tolerantlığı dəfələrlə yüksək qiymətləndirdiyi diqqətə çatdırılıb.

Dünya Bankı: Azərbaycan iqtisadiyyatında artım gözlənilir

2021-ci ildə Azərbaycanda ümumi daxili məhsulun artımı 2,8 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırılır. SİA-nın məlumatına görə, bu barədə Dünya Bankının “Avropa və Mərkəzi Asiya iqtisadiyyatının icmalı” hesabatında deyilir. Hesabatda qeyd olunur ki, ötən il ölkə iqtisadiyyatı 4,3 faiz azalma nümayiş etdirmişdi. Dünya Bankı Azərbaycanda ümumi daxili məhsulun 2022-ci ildə 3,9 faiz, 2023-cü ildə 3,4 faiz artacağını proqnozlaşdırır. Eyni zamanda Dünya Bankının hesabatına əsasən, Azərbaycanda 2021-ci ildə inflyasiya 3,9 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırılır. Proqnoza əsasən, Azərbaycanda inflyasiya 2022-ci ildə 3,2 faiz, 2023-cü ildə 3 faizədek azalacaq.

Şuşanı işğal edən general GƏBƏRDİ!

Ermənilərin “əfsanəvi komandos” adlandırdıqları general-mayor Arkadi Ter-Tadevosyan 82 yaşında ölüb. SİA erməni KİV-lərinə istinadən xəbər verir ki, ötən gün huşunu itirərək xəstəxanaya yerləşdirilən erməni generalı dünən gəbərib. Qeyd edək ki, Arkadi Ter-Tadevosyan birinci Qarabağ müharibəsində torpaqlarımızın işğala məruz qalmasına səbəb olan bir sıra hərbi planları işləyib, xüsusilə Şuşanın xəyanət nəticəsində işğala məruz qalması nəticəsində şəhərin mühasirəyə alınmasında, xeyli sayda insanlarımızın öldürülməsində, əsir götürülməsində iştirak edib. Göstərdiyi “xidmətlərinə” görə ona “artsaxın qəhrəmanı” adı verilib.

YAP Mərkəzi Aparatında “Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı insanlıq əleyhinə cinayətdir” mövzusunda videokonfrans keçirilib

Tahir Budaqov: “Ermənilər tarixin müxtəlif dövrlərində xalqımıza qarşı kütləvi qətlamlar törətmiş, soyqırımı aktları həyata keçirmişlər”

Martın 31-də Yeni Azərbaycan Partiyasının Mərkəzi Aparatında 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibətilə “Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı insanlıq əleyhinə cinayətdir” mövzusunda videokonfrans keçirilib. SİA-nın verdiyi məlumata görə, əvvəlcə ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpa olunması uğrunda həlak olmuş şəhidlərimizin və soyqırımı qurbanlarının əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Videokonfransda çıxış edən YAP sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov bildirib ki, ermənilər tarixin müxtəlif dövrlərində xalqımıza qarşı kütləvi qətlamlar törətmiş, soyqırımı aktları həyata keçirmişlər. Bu cinayət əməllərinin miqyasına və nəticələrinə nəzər saldıqda belə qənaətə gəlmək olur ki, bu soyqırımı aktları həm beynəlxalq hüquq normaları ilə təsbit olunmuş müxtəlif konvensiyalara əsasən, həm də mənəvi-əxlaqi kodekslərə görə, insanlığa qarşı - bəşəriyyət əleyhinə cinayətdir.

Tahir Budaqov qeyd edib ki, XX əsrdə ermənilərin xalqımıza qarşı belə terror aktlarının, milli-etnik zəmində qətlamlarının və soyqırımı cinayətlərinin nümunələri kifayət qədər çoxdur: “Bunlardan biri məhz 31 mart soyqırımı aktıdır. 1905-1907-ci illərdə soydaşlarımıza qarşı baş vermiş kütləvi qətləmədən sonra ermənilərin 1918-ci ilin martında havadarlarının köməyi ilə azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımının miqyası daha böyükdür. Onlar həmin dövrdə regionda yaranan vəziyyətə uyğun olaraq, bolşevizm ideyalarından sui-istifadə edərək mərkəli planlarını həyata keçiriblər. Sıralarında çoxlu sayda erməni millətçilərinin cəmləşdiyi Bakı Kommunası “əks-inqilabçılara qarşı mübarizə” şüarı

altında 1918-ci ilin martında Bakı quberniyasında azərbaycanlıların tamamilə məhv edilməsi kimi cinayətkar planın icrasını həyata keçirməyə cəhd etdilər. Əlbəttə, azərbaycanlılara qarşı soyqırımı yalnız Bakı ilə məhdudlaşmayıb. Şamaxıda, Qubada, Qarabağda, Zəngəzurda, Naxçıvanda, Lənkəranda və digər yerlərdə də soyqırımı cinayətləri xüsusi qəddarlıqla həyata keçirilib. Yeri gəlmişkən, Prezident İlham Əliyev Quba Soyqırımı Memorial Kompleksinin açılışındakı çıxışında “1918-ci ilin mart-iyul aylarında erməni quldur dəstələri Azərbaycanın, demək olar ki, bütün ərazilərində dinc əhaliyə qarşı soyqırımı törətmişlər. Beş ay ərzində 50 mindən çox soydaşımız erməni faşizminin qurbanı olmuşdur”, - deyərək vurğulayıb.

YAP sədrinin müavini Tahir Budaqov bildirib ki, Azərbaycanlıların ermənilər tərəfindən qətlə yetirilməsi, soyqırımına məruz qalması sonrakı dövrlərdə də davam edib: “1920-ci ilin may ayından 1921-ci ilin noyabrına qədər Azərbaycanda ermənilər tərəfindən 48 min nəfər qətlə yetirilib. 1930-cu illərə də diqqət yetirəndə məlum olur ki, bolşevik hökuməti tərəfindən müxtəlif repressiyalar adı altında xalqımız soyqırımına məruz qalıb. 1988-ci ildən isə mənfur qonşularımız yenidən fəallaşmağa

başlayıblar. Ermənistan öz havadarlarının dəstəyi ilə Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları irəli sürüb, işğalçılıq siyasətinə start verib. Bundan başqa, ermənilər 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində, Xocalı şəhərində XX əsrin ən dəhşətli soyqırımlarından birini törədiblər. Bunlarla yanaşı, Azərbaycanın tarixi torpaqlarını 30 ilə yaxın müddətdə işğal altında saxlayan işğalçı - təcavüzkar Ermənistan çoxsaylı müharibə cinayətləri törədib, dinc - sivil insanları qətlə yetirib. Dünya ictimaiyyəti ötən ilki 44 günlük müharibədə də Ermənistanın qadağan olunmuş silah-sursatlardan istifadə etməsinə, mülki şəxsləri hədəfə almasına, beynəlxalq hüquq normalarını kobud surətdə pozmasına şahidlik etdi. Bu faktlar erməni vandalizminin daha bir nümunəsi kimi tarixə düşdü”.

YAP sədrinin müavini vurğulayıb ki, ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi cinayət əməlləri, soyqırımı aktları unudulmur: “Xatırlatmaq lazımdır ki, 31 mart soyqırımına ilk dəfə siyasi və hüquqi qiymət xalqımızın Ümummilli lideri, dahi şəxsiyyət - müdrik dövlət xadimi Heydər Əliyev tərəfindən verilib. Ulu Öndər 1998-ci il martın 26-da “Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında” müvafiq Fərman imzalayıb. Fərmanda 1918-ci ildə baş verən soyqırımı hadisəsinə siyasi-hüquqi qiymət verilib və 31 mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan edilib. Bununla yanaşı, üç il əvvəl Prezident İlham Əliyev 1918-ci il azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, erməni-bolşevik silahlı dəstələrinin 100 il əvvəl azərbaycanlılara qarşı törətdikləri bəşəri cinayətlər barədə həqiqətlərin ölkə və dünya ictimaiyyətinə daha dolğun çatdırılması

məqsədlə genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilib.”

YAP Mərkəzi Aparatının rəhbəri diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında dövlət qurumları ilə yanaşı, Heydər Əliyev Fondu da çox mühüm rol oynayır: “Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Fond istər ölkə mizdə, istərsə də respublikamızın hədudlarından kənarda bu istiqamətdə çox vacib layihələr reallaşdırır. Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Quba Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılması da bu baxımdan xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Bütün bu tədbirlərin nəticəsi kimi, ayrı-ayrı ölkələrin qanunvericilik orqanları ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi cinayət əməllərini qətiyyətlə pisləyən qərar və qətnamələr qəbul ediblər. Əlbəttə, bu gün dünya ictimaiyyəti özünü “məzlum xalq” kimi təqdim edərək beynəlxalq ictimai rəyi yanıltmağa çalışan ermənilərin əsl üzünü - barbar və vandal simasını görür, faktlar və həqiqətlər öz sözünü deyir. Azərbaycan dövlətinin ölkə Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan, partiyamızın sədri cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə apardığı hücum diplomatiyası çərçivəsində reallıqların beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması erməni yalanlarının ifşası, qarayaxma kampaniyasının iflasa uğradılması baxımından müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Əminliklə söyləmək olar ki, 44 günlük müharibədə möhtəşəm tarixi qələbə qazanaraq öz ərazi bütövlüyünün və tarixi ədalətin bərpasına nail olan Azərbaycan bundan sonra da möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə istər informasiya cəbhəsində, istərsə də siyasi-diplomatik müstəvidə ardıcıl nailiyyətlər qazanaçaq, tarixi hadisələri faktlar və həqiqətlər fonunda obyektiv beynəlxalq qiymətin verilməsinə nail olacaq”.

Tədbirdə “1918-ci ildə Azərbaycanlı əhaliyə qarşı həyata keçirilən soyqırım və onun acı nəticələri” mövzusunda çıxış edən YAP İdarə Heyətinin üzvü, Milli Məclisin deputatı, professor Anar İsgəndərov bildirib ki, erməni millətçiləri

tarixin müxtəlif mərhələlərində mif “böyük Ermənistan” ideyasını gerçəkləşdirmək məqsədilə soydaşlarımıza qarşı etnik təmizləmə, deportasiya və soyqırımları həyata keçiriblər: “Azərbaycan xalqının başına gətirilən ən dəhşətli faciələrdən biri də 1918-ci ilin mart ayında Bakı Sovetinin mandatı altında fəaliyyət göstərən daşnak-bolşevik silahlı dəstələri tərəfindən xüsusi qəddarlıqla törədilmiş kütləvi qırğınlardır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hökuməti ermənilərin törətdikləri ağır cinayətlərin araşdırılması üçün Fövqəladə Təhqiqat Komissiyası yaradıb, komissiyanın üzə çıxardığı həqiqətlərin xalqın yaddaşında hişz edilməsi və dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün bir sıra tədbirlər görüb.”

Tarixçi alimin sözlərinə görə, ötən illər ərzində aparılmış araşdırmalar sayəsində çoxlu sayda yeni faktlar və sənədlər toplanıb, Quba şəhərində kütləvi məzarlıq aşkar olunub: “Üzə çıxmış tarixi faktlar 1918-ci ilin mart-aprel aylarında və sonrakı dövrlərdə erməni millətçilərinin həyata keçirdikləri qanlı aksiyaların coğrafiyasının daha geniş və faciə qurbanlarının sayının qat-qat çox olduğunu sübut edib. Bu soyqırımları ermənilərin xarici havadarları tərəfindən dəstəklənərək, maliyyələşdirilərək, hərbişəkilərək həyata keçirilib. Bu prosesin tarixinə gəldikdə isə, qeyd etmək lazımdır ki, 1813-cü ildə imzalanmış Gülistan sülh müqaviləsindən sonra Azərbaycan torpaqlarında yerləşdirilən ermənilərin iştirakı ilə XX əsrin əvvəllərindən etibarən azərbaycanlılara qarşı soyqırımları törədilib. Yeni bu dövrdən etibarən, hadisələr etnik təmizləmə, deportasiya mərhələsindən soyqırımı mərhələsinə keçib. İlk növbədə, azərbaycanlıların sahib olduqları ərazilər əllərindən alınmağa başlandı. Konkret olaraq, ermənilərin köçürülməsi ilk olaraq İrəvan quberniyası ərazisində başlandı, oraya Naxçıvan qəzasının ərazisi, Zəngəzur qəzasının, Qarabağ xanlığının ərazisi daxil idi.

Ardı Səh. 6

YAP Mərkəzi Aparatında “Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı insanlıq əleyhinə cinayətdir” mövzusunda videokonfrans keçirilib

Tahir Budaqov: “Ermənilər tarixin müxtəlif dövrlərində xalqımıza qarşı kütləvi qətlamlar törətmiş, soyqırımı aktları həyata keçirmişlər”

Əvvəli-Səh-5

Bu hadisələr isə ona gətirib çıxartdı ki, həmin ərazilərdə ermənilərin sayı 1 milyon 300 min nəfərdən çox oldu. Baxmayaraq ki, Gülüstan sülh müqaviləsinə qədər bu ərazidə 1 nəfər də olsun erməni yaşamayıb”.

Anar İsgəndərov qeyd edib ki, 1918-ci il martın 30-dan aprelin 2-dək Bakı və onun ətraf kəndlərində müsəlman əhalisi məqsədli şəkildə soyqırımına və talanlara məruz qalaraq, 11 mindən artıq günahsız insan qətlə yetirilib: “Ermənilər meyitləri od-alova bürünmüş evlərə, dənizə və quyulara atırdılar ki, cinayətin izini itirsinlər. Talançılar Bakıda “Dağıstan”, “İsgəndəriyyə” və “İsmailiyyə”ni yandırmışdılar.

1918-ci ildə İrəvan quberniyasında 211, Qars vilayətində 92, İrəvan şəhəri və onun çevrəsində 88 kənd dağıdılmış, 1920 ev yandırılmış, 132 min azərbaycanlı qətlə yetirilmişdi. Lənkəran və Astarada 1000 nəfərdən çox, Salyan və Hacıqabulda 2000 nəfərdən çox, Kürdəmirə 2000, ümumilikdə 6 minə qədər müsəlman qətlə yetirildi, evləri yandırıldı, əmlakları talan olundu. 1918-ci ilin aprel-may aylarında Şamaxı qəzası dəhşətli talan və vəhşiliklərə məruz qalmışdı. S.Lalayan və T.Əmirovun rəhbərliyi ilə təkcə Şamaxı şəhərində bir neçə gündə 8 minə qədər müsəlman qətlə yetirilmiş, 13 məscid, eyni zamanda, səkkiz əsrlik tarixi olan Cümə məscidi yandırılmışdı. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının sənədlərinə əsasən, ermənilər Şamaxı şəhərində 8100, Şamaxı qəzasının 53 kəndində isə 8027 azərbaycanlı qətlə yetirmişlər. Onlardan 4190 nəfəri kişi, 2560 nəfəri qadın və 1277 nəfəri uşaq idi.

Amazaspın vəhşilikləri nəticə-

sində 1918-ci ilin ilk beş ayı ərzində Quba qəzasında üst-üstə 16 mindən çox insan məhv edilmişdi. 1918-ci ilin qırğınları zamanı daşnak-bolşevik birləşmələri Quba qəzasında 162 kəndi dağıtmışdılar ki, bunlardan 35-i hal-hazırda mövcud deyil”.

Anar İsgəndərov bildirib ki, soyqırımı həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması baxımından Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1998-ci il martın 26-da imzaladığı “Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında” Fərman mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu Fərman ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımına ilk dəfə hüquqi və siyasi qiymət verən sənəddir. Eləcə də, Prezident İlham Əliyevin bir neçə il öncə imzaladığı “1918-ci il azərbaycanlıların

soyqırımının 100 illiyi haqqında” Sərəncam da mühüm tarixi əhəmiyyət kəsb edir. Onun sözlərinə görə, 44 günlük Vətən müharibəsində tarixi ədalət bərpa olundu və Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

“Tarixçi alimlərimiz də bu baxımdan üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirməyə çalışırlar. Azərbaycanlıların soyqırımı ilə əlaqədar xeyli sayda tədqiqat əsərləri nəşr olunub, sənədli filmlər çəkilib. Müxtəlif dillərə tərcümə olunan əsərlər ayrı-ayrı dövlətlərin kitabxanalarında var. Biz bununla dünyaya sübut etmək istəyirik ki, əslində, soyqırımına məruz qalan azərbaycanlılardır. Dünya ictimaiyyəti həqiqi soyqırımının ermənilər tərəfindən Azərbaycan xalqına qarşı törədil-

diyini bilməli və bunu qəbul etməlidir. Biz həqiqəti deyirik. Və həqiqət uğrunda da mübarizəmizi davam etdiririk. Bu istiqamətdə böyük nailiyyətlər əldə olunub. Heç kim tarixi saxtalaşdırma bilməz”,-deyə millət vəkili vurğulayıb.

“Qərbi Azərbaycanda azərbaycanlı əhaliyə qarşı genosid siyasəti” mövzusunda çıxış edən Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətinin sədri Əziz Ələkbərli bildirib ki, tarixdə çox az fakt tapmaq mümkündür ki, bir əsrdə bir xalq digər xalqı etnik və dini mənsəbiyyətinə görə, ən azı dörd dəfə soyqırımı və deportasiyaya məruz qoysun və buna görə də heç bir hüquqi və siyasi məsuliyyət daşımaz. Ermənilər XX əsrdə xalqımıza qarşı dörd dəfə belə vandalizm hərəkətinə olublar: 1905-1906-cı illərdə, 1918-1920-ci illərdə, 1948-1953-cü illərdə və 1988-ci ildən

raflı yazılıb.

Əziz Ələkbərlinin sözlərinə görə, 1905-1906-cı illərdə olduğu kimi, 1918-1920-ci illərdə də dəhşətli soyqırımına məruz qalmış bölgələrimizdən biri də Qərbi Azərbaycan dediyimiz indiki Ermənistan ərazisi, bu ərazidəki bütün tarixi mahallarımız - İrəvan, Zəngəzur, Dərələyəz, Göyçə, Vedibasar, Gərnibasar, Zəngibasar, Ağbaba-Şorəyel, Loru-Pəmbək, Dərəçiçək, Dilican, Qaraqoyunlu və s. mahallar olub: “Hər yerdə də ermənilər bu soyqırımını, demək olar ki, eyni ssenari ilə həyata keçiriblər: dinc əhalini iri damlara doldurub diri-diri yandırılar, insanların qolunu-ayağını kəsərək işgəncə ilə öldürüblər, hamilə qadınların qarını yarıb, qarındakı körpəni süngüyə keçiriblər və s. Həm də bu soyqırımları kortəbii yox, planlı şəkildə həyata keçirilib. Belə ki, bütün Birinci dünya müharibəsi dövründə Çar Rusiyası tərəfindən Osmanlı dövlətinə qarşı vuruşan ermənilər 1917-ci ildə Rusiyadakı fevral inqilabından sonra üzrlərini Cənubi Qafqaza çevirirlər. General Nazaryanın komandanlığı və general Dronun müavinliyi ilə 35 min nəfərlik erməni korpusu yaradılır. Bu korpus üç diviziya bölünür. Bölgüyə görə general Andronikin başçılığı altında 1-ci diviziya Naxçıvan, Zəngəzur və Qarabağın dağlıq hissəsində; general Dro və Arişyanın başçılığı altında 2-ci diviziya İrəvan, Uçkilsə, Qurdqulu, Zəngibasar, Gərnibasar, Vedibasar, Dərələyəzdə; polkovnik Siliqov-Silikyanın başçılığı altında 3-cü diviziya isə Göyçə mahalında azərbaycanlıların soyqırımını həyata keçirməli idi. Və doğrudan da hər üç diviziya hər üç istiqamətdə öz çirkin niyyətlərini son dərəcə qəddarlıqla həyata keçirdilər. O vaxtın arxiv və tarixi sənədlərində belə faktlar istənilən qədərdir. Məsələn, o vaxt ən dəhşətli qırğınlardan biri də İrəvan çuxurundakı Vedibasar mahalında baş vermişdi. Zəngəzurun Tatev monastırında qərarlaşan Andronikin quldur dəstələri 1918-ci ilin dekabrında Vedibasar kəndlərinə də gəlib çıxırlar. O vaxt mahalın aran kəndləri Abbasqulu bəy Şadlinski tərəfindən qorunduğundan ermənilər Dərələyəzdən keçərək mahalın Çanaxçı dərəsindəki kəndlərini mühasirəyə alırlar. Yerli əhalini inandırırırlar ki, bölgədə əmin-amanlıq yaratmaq məqsədilə hökumət adından gəliblər. Bu adla kəndlərə giren ermənilər az sonra mahalın Çanaxçı dərəsindəki bütün müsəlman kəndlərində soyqırımı törədirlər. Xüsusilə Şahablı, Qədirlilər, Qaraxaç və başqa kəndlərin dinc müsəlman əhalisi kütləvi şəkildə qırğına məruz qalır.

2020-ci ilə qədər. Buna görə də 1918-ci ilin 31 mart günü tariximizə azərbaycanlıların soyqırımı günü kimi daxil olsa da, bu soyqırımı təkcə həmin tarixlə və təkcə Bakı şəhərində minlərlə dinc azərbaycanlı əhalinin ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalması ilə məhdudlaşmır. Xalqımıza qarşı bu soyqırımının ilk mərhələsi hələ 1905-1906-cı illərdə həyata keçirilmişdir, həm də bütün Azərbaycan torpaqlarında - Bakıda, Naxçıvanda, İrəvanda, Qarabağda, Zəngəzurda, Gəncədə, Qazaxda və s. Bu barədə Məmməd Səid Ordubadinin “Qanlı sənədlər”, Mir Möhsün Nəvvabın “1905-1906-cı illərdə erməni-müsəlman davası” adlı xatirələrində və başqa mənbələrdə et-

YAP Mərkəzi Aparatında “Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı soyqırımı insanlıq əleyhinə cinayətdir” mövzusunda videokonfrans keçirilib

Tahir Budaqov: “Ermənilər tarixin müxtəlif dövrlərində xalqımıza qarşı kütləvi qətlamlar törətmiş, soyqırımı aktları həyata keçirmişlər”

Əvvəli-Səh-6

Ermənilər bu kəndlərin əhalisini son nəfərinə qədər qətlə yetirirlər. Həm də tam bir vəhşiliklə. Bu qırğının əks-sədası uzun müddət eşidildi, çox-çox uzaqlardan dolanıb gəldi. Bu faciə barədə Paris Sülh Konfransının sədrinə ünvanlanmış 16-19 avqust 1919-cu il tarixli məşhur sənəddə də xüsusi bəhs edilmişdir. Həmin sənəddə erməni daşnaklarının Vedibasər mahalında törətdikləri vəhşiliklər barədə oxuyuruq: “...”Van”, “Sasun” adları altında müxtəlif erməni hərbi hissələri müsəlman əhalisini qılıncdan keçirdi, kəndləri toplardan və zirehli qatardan atəşə tutdular, öldürülənlərin qarnını yırtıb, gözlerini oyduqlar, bəzi cəsədləri yandırdılar, əhalini taladılar, ümumiyyətlə, eşidilməmiş vəhşiliklər etdilər. Yeri gəlmişkən, Vedibasər rayonunda belə bir dəhşətli fakt da baş verdi ki, Qaraxaç, Qədirli, Qarabağlar, Ağasıbəyli, Dəhnəz kəndlərinin kişiləri sonuncu nəfərə qədər qətlə yetirildilər”.

Millət vəkili qeyd edib ki, ermənilər xalqımıza qarşı düşmənciliklərini sovet dövründə də davam etdirdilər: “Azərbaycanın tarixi torpaqlarında 1918-ci ildə yaradılmış 9 min kv. km-lik tarixdə ilk erməni dövləti - Ararat daşnak respublikası sovet dövründə Azərbaycan torpaqları hesabına birdən-birə üç dəfədən çox böyüdülmək 29,8 min kv. km-ə çatdırıldı. Bundan ruhlanan ermənilər dinc metodlarla azərbaycanlı əhalini dədə-baba yurdlarından sıxışdırıb çıxardılar. 1945-ci ilin noyabr-dekabr aylarında ermənilər ikinci dünya müharibəsindən qalib çıxan dövlətlərin - Rusiya, Amerika və Böyük Britaniyanın dövlət başçılarından Şərqi Türkiyənin alınıb Ermənistanla verilməsini istədilər, bu baş tutmayanda İ.Stalindən o vaxtkı Dağlıq Qarabağın Ermənistanla verilməsini xahiş etdilər, bu da baş tutmayanda İ.Stalinə xaricdən erməni əhalinin Ermənistanla köçürülməsi barədə sərəncam verməsi üçün yalvardılar və axır ki, buna nail oldular. Heç bir il keçməmiş guya Ermənistanın xaricdən gələn ermənilər üçün darısqallıq etdiyini bəhanə gətirərək İ.Stalindən 100 min nəfər azərbaycanlı əhalinin Ermənistandan Azərbaycana deportasiya edilməsini xahiş etdilər və qısa vaxtda 100 min nəfər əvəzinə 150 min nəfər soydaşımız dədə-baba yurdundan deportasiya olundu”.

Deputat söyləyib ki, 1988-1991-ci illərdə Qarabağ münaqişəsinin ilk mərhələsində Qərbi Azərbaycan dediyimiz indiki Ermənistan ərazisindəki 300 min nəfərə yaxın soydaşımız öz tarixi yurdlarından vəhşicəsinə qovuldu. Əslində, bu, deportasiya deyildi, 200-dən artıq insanın qətlə yetirildiyi, 400-dən artıq insanın ağır yaralandığı, evləri, malları-mülkləri zorla əllərindən alındığı, evlərin,

kəndlərin od vurulub yandırıldığı, 300-dən artıq məscidin, 500-dən artıq müsəlman qəbristanlığının yer üzündən silindiği vandalizm aktı - soyqırımı idi. Lakin o vaxt Qarabağ münaqişəsi Qarabağ müharibəsinə çevrilməkdə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təhdid edilməkdə, soydaşlarımız məcburi köçkünə çevrilməkdə idi və Qərbi Azərbaycan qaçqınları bu ümumi faciə önündə öz faciələrini sinələrində gömməyə üstünlük verdilər.

“Artıq 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığımız möhtəşəm qələbə bölgədə yeni bir reallıq yaradıb. Bu reallığın baş qəhrəmanı müzəffər Ali Baş Komandanımız İlham Əliyev, şah əsəri qüdrətli Azərbaycan dövlətidir. Artıq ermənilər təkcə 30 ildə Qarabağda etdikləri vandalizm hərəkətlərinə görə yox, həm də son iki yüz ildə bütün tarixi Azərbaycan torpaqlarında, o cümlədən və xüsusilə Qərbi Azərbaycanda - indiki Ermənistan ərazisində xalqımıza qarşı törətdikləri cinayətlərə görə cavab verməlidirlər və verəcəklər”, - deyərək Əziz Ələkbərli vurğulayıb.

Tədbirdə daha sonra AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun baş elmi işçisi, tarix elmləri doktoru, professor Vaqif Abışov “Gəncə quberniyası, Qarabağ və Güney Azərbaycanda azərbaycanlıların soyqırımı” mövzusunda çıxış edib.

Vaqif Abışov çıxışında Gəncə quberniyasında, Qarabağda və Güney Azərbaycanda azərbaycanlıların soyqırımı haqqında ətraflı məlumat verib. O bildirib ki, Rusiya imperiyasında baş vermiş 1917-ci il oktyabr çevrilişindən sonra dünyanın bir hissəsində sosializm cəmiyyəti adlanan bir quruluşun əsası qoyulub. Rusiya imperiyasının əsarəti altında olan müxtəlif xalqlar, o cümlədən Azərbaycan xalqı, bu dövrdə çox böyük və çətin tarixi hadisələrlə üzləşməli olub. Xüsusilə V.İ.Leninin sinfi mübarizə və proletariat diktaturası ideyasının ifrat təbliğatçıları olan Bakı bolşeviklərinin tərkibində ermənilərin üstün olmaları, eləcə də erməni silahlı dəstələrinin Bakıda çoxluq təşkil etmələri azərbaycanlılar üçün ağır nəticələr vermişdi. Ermənilər dinc insanlara qarşı soyqırımı həyata keçirərək nəinki azərbaycanlılara qarşı, eləcə də Azərbaycanda yaşayan qeyri-azərbaycanlı əhaliyə qarşı da kütləvi qətlamlar, qərtlər, dağıntılar törətmişdilər. Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının (FTK) sənədlərində Bakı quberniyasının bir çox qəzalarında soyqırım, qərat və yandırma zamanı zərər çəkmiş qeyri-müsəlmanların şahid ifadələri ermənilərin cinayətkar əməllərinin öyrənilməsində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Tarixçi alim deyib ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökuməti tərəfindən yaradılmış, 1918-ci ilin avqustundan 1920-ci ilin aprelinə-

dək fəaliyyət göstərmiş Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının Bakı, Şamaxı, Quba, Zəngəzur, Şuşa və Azərbaycanın başqa şəhər və kəndlərində erməni silahlı dəstələrinin dinc azərbaycanlılara qarşı törətdikləri kütləvi qırğınları xalqımıza və o cümlədən, dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq üçün topladığı 36 cild və 3500 vərəqdən ibarət sənədlər təşkil edir: “Bakı şəhəri və ətrafında erməni silahlı dəstələri tərəfindən törədilmiş zorakılıq hadisələrini əks etdirən materiallar 6 cild 740 vərəq, Göyçay qəzasının Kürdəmir və başqa kəndləri üzrə 4 cild 340 vərəq, Zəngəzur üzrə 2 cild, 80 vərəq, Şamaxı şəhəri və Şamaxı qəzası üzrə 7 cild 925 vərəq, Quba şəhəri və Quba qəzası üzrə 3 cild 451 vərəq və s. idi. Ə.Xasməmmədovun 1919-cu il iyunun 4-də Ədliyyə nazirinə yazdığı məktubunda müsəlmanlara qarşı törədilmiş cinayətlərin iştirakçılarını məsuliyyətə cəlb etmək məqsədilə tədqiqat materialları əsasında qərar layihələrinin hazırlanması işinə başlanıldığı qeyd olunurdu. Komissiya üzvləri cəmi 128 qərar layihəsi hazırlamışdı. Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olan Qarabağ Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ərazisində daxil idi. Lakin Ermənistan (Ararat) Respublikası Qarabağa torpağına qarşı, heç bir əsası olmayan, iddia irəli sürmüşdü. AXC hökuməti ermənilərin bu iddiasını rədd etməsinə baxmayaraq, ermənilər Qarabağı ələ keçirmək üçün Cavanşir, Cəbrayıl, Zəngəzur, Şuşa qəzalarında azərbaycanlılara qarşı kütləvi soyqırımlarını davam etdirmişdilər. FTK-nın üzvü, milliyətcə rus olan N.Mixaylov 1919-cu il yanvar ayının 16-da Gəncə quberniyasının Ərəş və Nuxa qəzaları, may ayının 9-da isə həmin quberniyanın Cavanşir, Şuşa, Cəbrayıl və Zəngəzur qəzası kəndlərinin əhalisi üzərində ermənilər tərəfindən törədilən soyqırımlar, onlara məxsus əmlakların qərat olunması və onların evlərinin yandırılması haqqında topladığı təhqiqat materialları əsasında ətraflı məruzələr hazırlayaraq komissiyaya təqdim etmişdi. FTK Cavanşir qəzası üzrə bir qərar layihəsi hazırlamışdı. Cavanşir qəzası ərazisində ermənilər yaşına, cinsinə fərq qoymadan uşaqlara, qadınlara, qocalara, hətta şikəstlərə belə aman vermədən türk-müsəlmanlara qarşı çoxsaylı cinayətlər törətmişdilər. Məsələn, Umudlu kəndində Süleyman Qazax Aslan oğlu, Məhəmməd Məşədi Paşa oğlu və Kazım Atam oğlu ermənilər tərəfindən qəddarlıqla qətlə yetirilmiş, sonra isə onların cəsədlərini doğrayaraq hər hissəsini bir yerdən asmışdılar. Şahidlərin ifadələri əsasında FTK Cavanşir qəzasında azərbaycanlılara qarşı vəhşiliklər törədilməsinə rəhbərlik etmiş ermənilərin bir qrupunun adları da müəyyənləşdirilmişdi. 1918-1919-cu illərdə erməni si-

lahlı quldurları Cəbrayıl qəzasında törətdikləri vəhşilikləri haqqında FTK-nın üzvü Mixaylovun məruzəsində geniş məlumatlar verilir. Komissiya Cəbrayıl qəzası üzrə 10 qərar layihəsi hazırlamışdı. Məruzədə 1918-1919-cu illərdə ermənilərin hərbi təcavüzü nəticəsində ziyan çəkmiş Cəbrayıl qəzasının 26 kəndinin siyahısı verilir. Yelizavetpol quberniyasının (Gəncə) ən çox ziyan çəkən qəzasının biri də Şuşadır. Komissiya Şuşa qəzası üzrə - 11 qərar layihəsi hazırlayıb. Komissiyanın məruzəsində şahidlərin ifadələri əsasında ermənilərin Şuşa qəzasında törətdikləri cinayətlər 27 maddədə sadalanmışdır”.

Vaqif Abışov qeyd edib ki, İran birinci dünya müharibəsində özünün bitərəfliyini elan etməsinə baxmayaraq, onun ərazisində də Türkiyə ilə İngiltərə və Rusiya orduları üz-üzə dayanmışdılar. Burada da ciddi döyüşlər getmişdi. Türkiyə ordusunun bu ərazilərdən geri çəkilməsi erməni quldur dəstələrinin əl-qolunu açmış oldu. Ermənilərin başçısı Ağa Petros və assurilərin dini və hərbi rəhbəri Marşmon öz qüvvələrini birləşdirərək azərbaycanlı əhaliyə qarşı soyqırımı törətmişdilər. Urmiyadakı ermənilər azərbaycanlıların evlərinə girərək talan etmiş, sonra isə evlərə od vurub yandırmışdılar. Ermənilər qocaya, uşağa, qadına rəhm etmədilər. Onlar Urmiyada 500 evə od vurub yandırmışdılar. Əgər birinci dünya müharibəsinin gedişində Rusiya hökuməti öz vətəndaşları olan erməniləri silahlandırmışdılarsa, ingilis və fransızlar Urmiya və Salmas xristianlarını silahlandırmışdılar.

“Seyid Əhməd Kəsrəvinin yazdığına görə bir gün ərzində Urmiyada ermənilər tərəfindən öldürülən azərbaycanlıların sayı 10 min nəfərə çatmışdı. Ermənilərin törətdiyi qırğınlar nəticəsində 130 min Azərbaycan türkü öldürülmüşdü. Salmas, Xoy, Urmiya xarabalığa çevrilmişdi. Son dövrlərdə ermənilərin İranda ingilif-fransız-rus yardımlarından istifadə edərək, Güney Azərbaycan torpaqlarında Azərbaycan türklərinə qarşı törətmiş olduqları soyqırımları ilə bağlı məqalələr və kitablar yazılıb. Bununla əlaqədar olaraq, Səməd bəy Sərdariniyanın “Arazın hər iki tayında müsəlmanların soyqırımı”, “İrəvan müsəlman sakinli şəhər olmuş”, Qarabağ tarixin gedişatində”, Məhbub Dadaşpurun “Kazım xan Quşçu”, Tohid Məlikzadə Dilməqaninin “Güney Azərbaycan birinci dünya müharibəsi dövründə - soyqırım” və bu qəbildən olan bir sıra dəyərli kitablar nəşr olunub.

Beləliklə, 1918-ci ildə ermənilər dünya dövlətlərini özlərinin yalan üzərində qurulmuş planlarına inandıraraq, onlardan maliyyə, siyasi və hərbi kömək alaraq yüz minlərlə azərbaycanlıyı soyqırıma məruz qoyub, onlara məxsus əm-

lakları qərat edib, evlərini yandıraraq, mədəniyyət abidələrini vəhşicəsinə dağıdıb. Erməni silahlı quldur dəstələrinin Türkiyədə, Qüzey və Güney Azərbaycan torpaqlarında dinc insanlara qarşı həyata keçirmiş olduqları soyqırımları heç vaxt unutmamalıyıq”, - deyərək alim vurğulayıb.

Videokonfransda yekun sözü ilə çıxış edən YAP sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov qeyd edib ki, ermənilərin tarixin ən müxtəlif mərhələlərində havadarlarının dəstəyi ilə azərbaycanlılara qarşı etdiyi soyqırım aktlarına çox təəssüf ki, beynəlxalq birlik tərəfindən heç zaman layiqli qiymət verilməyib. Ona görə də, erməni millətçiliyi bu vəhşi, vandal xislətlərini XX əsrin sonlarından başlayaraq müasir, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ərazisində də davam etdirmişlər. Bu gün işğaldan azad olunmuş ərazilərimizi ziyarət edən hər kəs həmin torpaqlarda heç nə ilə müqayisə olunmayacaq erməni vəhşiliyinin izlərini müşahidə etməkdədir.

“Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi ilə qəhrəman Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsində şanlı qələbəsi ərazi bütövlüyümüzün bərpası ilə nəticələndi. İndi regionda tamamilə yeni reallıqlar mövcuddur. Bu reallıqları Prezident İlham Əliyevin müdrik siyasəti sayəsində Azərbaycan yaradıb. Təbii ki, bu reallıqlar indi hər birimizə qarşısına yeni məqsədlər qoyur, hər bir Azərbaycan vətəndaşının gələcək fəaliyyəti üçün yeni vəzifələr müəyyənləşdirir. Biz tarixi unutmamalı, onun acı nəticələrindən ibarət götürməli, eyni zamanda yeni çağırışlara uyğun addımlar atmalıyıq”, - deyərək, Tahir Budaqov qeyd edib.

YAP Mərkəzi Aparatının rəhbəri daha sonra bildirib ki, bizim qarşımızda dayanan əsas vəzifələrdən biri azad olunmuş ərazilərimizdə quruculuq - bərpa işlərində fəal iştirak etməkdir. İbarətdir: “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, partiyamızın sədri cənab İlham Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasının VII qurultayındakı proqram xarakterli çıxışı hər birimizin gələcək fəaliyyəti üçün yol xəritəsidir. Cənab İlham Əliyevin Qurultaydakı dərin məzmunlu çıxışından irəli gələn vəzifələr hər bir partiya üzvünün məsuliyyətini müəyyənləşdirir.”

Tahir Budaqov yekunda Yeni Azərbaycan Partiyasının sədri cənab İlham Əliyevin tapşırıq və tövsiyəsinə müvafiq olaraq, hal-hazırda partiyanın yeni proqramının işlənilib hazırlanması üzərində müzakirələrin davam etdiyini qeyd etmiş və bildirmişdir ki, bu proqramda yeni reallıqlar, eləcə də qarşımızda dayanan vəzifələr öz əksini tapmalıdır.

Ceyhun Rasimoğlu

Ac qalan insanların sayı getdikcə artır

Aclıq və doyunca yeməyənlər dünya əhalisinin müvafiq olaraq 15 %-ni və 12,7%-ni təşkil edirlər, yəni dünya əhalisinin 1/3-i aclıqdan və doyunca yeməməkdən əziyyət çəkir. Bu isə o deməkdir ki, dünyanın ərzaq təhlükəsizliyi böhran vəziyyətindədir. Dünya əhalisinin daha 2 milyardı isə kifayət qədər həyatı əhəmiyyətli mikroelement: yod, dəmir, A vitamini və s. qəbul etmədiyinə görə gizli aclıq formalarından əziyyət çəkir. Mikroelementlərin uzun zaman qəbul edilməməsi ciddi xəstəliklər əmələ gətirir və insanın ömrünü xeyli azaldır. 3 milyard insan zülal çatışmazlığından əziyyət çəkir. Zülal azlığı xüsusilə uşaqlara məhvedici təsir göstərir.

yeməyin qiyməti bəzi hallarda çox sürətlə yüksəlir və bu, həqiqətən bir problemdir. Koronavirus pandemiyasının təhrik etdiyi global iqtisadi böhran davam etdikcə, daha çox ölkədə bu problem görülməkdir.

Kalibata, bəzi istisnalar istisna olmaqla, hökumətlərin sərhədlərin bağlanması və ya tariflərin qoyulması barədə BMT-dən erkən xəbərdarlıqlarına qulaq asdıqdan və məhsulun ümumiyyətlə yaxşı olduğunu söylədikdən sonra qida sistemləri

Son 25-30 il ərzində aclıq uşaqlara məhvedici təsir göstərmişdir. İnsanların əsas qida mənbəyi olan bitkilər, meyvə-tərəvəz və mikroorqanizmlər kəskin sürətlə azalmaqdadır. Covid-19 pandemiyası dövründə Aclıq və qida çatışmazlığı daha da artıb.

BMT elçisi Covid səbəbiylə global qıtlıq riskinin artdığını söyləyib. Agnes Kalibata deyib ki, qiymət artımı ilə bağlı olaraq aclıq və yoxsulluq içində olan insanlar keçən ilə nisbətən daha çoxdur. Koronavirus böhranı davam etdikcə, dünyada yoxsul yaşayan insanlar qida çatışmazlığı ilə üzləşəcək. BMT baş katibinin 2021-ci il qida sistemləri zirvəsinin xüsusi elçisi Agnes Kalibata bildirib ki, "Covid-19 səbəbiylə qida sistemləri azaldı. Yemək bahalaşdı və hətta bəzi yerlərdə insanlar üçün əlçatmaz oldu. Bu il aclıq keçən ilə nisbətən daha çox olacağı görünür."

Baş katib sözlərinə əlavə edərək bildirib ki Mütəxəssislər keçən il problemlərin əksəriyyətinin tənəirə salıb və həll etməyib. "Əsas təsir ərzaq bazarlarının bağlanması idi. Kəndli bazarları bağladı və bu da fermerlərin işlərini çox çətinləşdirdi. Son bir ildə bir çox ölkə qida sistemlərinin işini davam etdirmək üçün əllərindən gələni etdi. İndi bu daha çətinləşir. Bəzi yerlərdə ərzaq məhsullarının qiyməti xeyli artmışdır."

Qeyd edək ki Şərqi Afrikada proqnozlaşdırılan quraqlığın daha da artdığı və Şimali Keniya, Somali və Efiopiyanı təsir edəcəyi kəskin ərzaq qiymətləri artımı və çatışmazlığı ilə üzləşən Afrika ölkələrinin vəziyyətinin necə çətin olduğu göz qarşısındadır. tropik Afrika ölkələrində aclıq sayı iki dəfə artır və 175 milyona çatır və əhalinin 37 %-ni təşkil edir, yəni hər üçüncü sakin xroniki olaraq doyunca yemir. Uşaq ölümünün yüksək olduğu bu ölkələrdə ömrün orta uzunluğu heç 50 yaşa da çatmır. Əvvəlki kimi, Cənubi Asiya ölkələrində aclıqdan əziyyət çəkənlərin sayı çoxdur. Burada əhalinin 24 %-ni aclar və doyunca yeməyənlər təşkil edirlər. Asiya ölkələrində

də ərzaqla bağlı vəziyyətin yaxşılaşması yüksək məhsuldarlıq düyü və buğda toxumlarının səpinin genişləndirilməsi və mineral gübrələrdən istifadənin artırılması ilə izah olunur.

Afrkada və dünyanın digər regionlarında aclığın və doyunca yeməyin başlıca səbəblərini sosial-iqtisadi sahədə, daha dəqiq desək, müasir dövrdə zəif inkişaf etmiş ölkələrdə bərqərar olmuş iqtisadi vəziyyətdə və kənd təsərrüfatının texniki təchizat səviyyəsində axtarmaq daha düzgün olardı. Aclıq içində yaşayan regionların ənənəvi kənd təsərrüfatı özünün məhz bu ölkələrə xas olan geriliyi və mühafizəkarlığı ilə fərqlənir və əməyin məhsuldarlığının aşağı düşməsinə şərait yaradır. Hətta, belə bir fikir də vardır ki, bir çox inkişaf etməkdə olan ölkələrin kənd təsərrüfatında bu gün mövcud olan əmək məhsuldarlığı antik dövrdə Yunanıstanda və Romada olan məhsuldarlıqla eyni, bəzi hallarda isə ondan da aşağı səviyyədədir. Eksperimentlərə və risk etməyə meyilli olmayan kəndlilər texniki və aqronomik yeniliklərə çox ləng və həvəssiz reaksiya verirlər. Bu da əhalinin sayının sürətlə artdığı bir şəraitdə ərzaqla bağlı vəziyyəti daha da gərginləşdirir.

Bəlkə bu, qeyri-münasib iqlim amilləri ilə bağlıdır? Müəyyən mənada, bu həqiqətən də belədir. Ən yeni tarixdə davamlılığına və coğrafi əhatəliliyinə görə tayı-bərabəri olmayan, 70-80-ci illərdə Afrikada baş vermiş quraqlıq, sözdün əsl mənasında, buradakı ölkələri faciə ilə üz-üzə qoydu. Bir çox illər ərzində yağışın minimuma enməsi, su axarlarının və quyuların quruması, Qərbi Afrikada - Nigeriya, Seneqal, Şari və s. əsas çay arteriyalarının dayazlaşması quraqlığın öldürücü effektini daha da kəskinləşdirir və aclığın qaçılmaz olduğunu şərtləndirir.

"Bu il proqnozlaşdırılan quraqlıq dövrü keçən ilə nisbətən daha şiddətlidir"

Qida problemi yaşayan ölkələrdən başqa digər ölkələr də qiymətlərin artdığını söyləyərək bildiriblər ki,

böyük ölçüdə sağ qaldı. Ancaq bu uğurlar, insanların qida, pul və ailəyə dəstək ehtiyatlarını tükəndirdikləri və hal-hazırda uzun müddətli bir böhranla üzləşdikləri üçün bir çox əsas problemin son bir ildə daha da pisləşdiyini gizlətməmiş ola bilər.

"İqtisadiyyat azaldıqca bu il daha böyük bir təhlükə ilə qarşılaşırıq" dedi. "Bu, bütün dünyada, hər yerdə baş verir. Ölkələr çox problemli bir vəziyyətdədir və asanlaşdır - çətinləşir. Bəzi ölkələr dözdülər, amma nə qədər müddətdir?"

Hökumətlərin əvvəlcədən gözlədiklərindən daha uzun bir böhran planlaşdırması lazım olduğunu və Covid-19 və iqtisadi təsirlərinin öhdəsindən gəlmənin ən az beş il çəkə biləcəyini söylədi. "Bir nömrəli səhv, böhranın qısa olacağını düşündüyümüz, altı ay ola biləcəyini düşündüyümüz idi" dedi. "Lokavtlardan şikayət etmirəm, insanlar qorumaq çox vacibdir, ancaq əbədi olmamalıdır."

Yeməyin istehsal sahələrindən paylama mərkəzlərinə və istehlak mərkəzlərinə və sərhədlərin Diqqətə çatdırdı ki, dünyanın aparıcı iqtisadiyyatları tənəzzüllə mübarizə apararkən insanlar daha böyük çətinliklərlə üzləşdikləri üçün hökumətlərin diqqəti daha geniş iqtisadiyyata təsirlərə yönəlməlidir. "İnsanlar işlərini itirirlər" dedi Kalibata. Bu, indi ən vacib şeydir. İqtisadiyyat azalır və bu, milyonlarla insana təsir göstərir".

Bu ilin sonlarında BMT-nin qida sistemləri zirvəsi "dünyanın qida istehsal və istehlak tərzini dəyişdirmək üçün cəsarətli yeni hərəkətlərə başlamaq" niyyətindədir. Ölkələr global qida sisteminin necə inkişaf etdiriləcəyini araşdıracaq: iqlim böhranından, vəhşi heyvanların itirilməsindən və ətraf mühitə təsirlərdən yaranan təhlükələr, istehlak qaydalarını, qida tullantılarını və global aclığı azaltmaq üçün hansı dəyişikliklər lazım ola bilər, bəzi ölkələrdə obezite böhranı; və Covid-19 epidemiyasından sağalma.

Qönçə Quliyeva

MƏTLƏB

Metlebsalahov@mail.ru

Bayden-Putin: tamaşa, yoxsa düşmənçilik?

Çox qərribə zamandır, nə desən baş verir. Hətta el arasında deyildi ki, "heç yuxuda da görmədiyim" işlər gündüz çağı reallıq olur bu dünyada. Dünya həm də möcüzələrlə və ironiyalarla doludur. Su kimi axan ömrün hər saniyəsi bir tarixdir, ibrət dərşidir əslində. Sözsüz ki, bunu qanana.

Dünya siyasətində də növbəti müəmmalı tamaşa başlayıb. Dünyanın əsas iki super gücü yenə siyasi tamaşa oynayırlar. 78 yaşlı Co Bayden özündən çox cavan olan balacaboy Vladimir Putinə "qatil" dedi, dünyanın gündəmini bir andaca dəyişdi. Tamaşadır, ya gerçəkden Co Baydenin Rusiyaya olan nifrətinə görə 78 yaşlı prezident V.Putinə bu cür deyib, bu, artıq qaranlıq məsələdir, isbatının zamana ehtiyacı var. Özü də nəzərə alsaq ki, bu cür ifadə ABŞ-Rusiya tarixində ilk dəfə prezidentlər səviyyəsində səslənir, demək məsələ çox qəlizdir. Amma yazıq Baydenin heç ağına da gəlməzdi ki, onun V.Putinə qatil deməsindən sonra balacaboy KQB generalının ona "sağlamlıq arzulaması" ABŞ prezidentinə bəha başa gələcəkdə.

Qoca Bayden təyyarəyə qalxmaq istəyəndə düz üç dəfə bürəyib yığıldı. İndi bir çoxları yarızarafat, yarıgerçək deyirlər ki, V.Putin hardasa iman sahibidir və C.Baydenə elə qarşı təkdü ki, qoca Bayden yaşının bu vaxtında KQB qarşısı ilə bütün dünyaya rəzil oldu. Gerçəkden tamaşadır, planlaşdırılmış şoudurmu, yoxsa gerçəkden çox təsadüfdürmü, inan anlaşılan deyil. Çünki tarix boyu bu iki supergüc arasında o qədər qaranlıq tamaşalar oynanıb ki, bütün dünya sadəcə sadələşən tamaşaçı kimi bu tamaşaları izləməli olub.

Bəs necə oldu ki, C.Bayden durduğu yerdə V.Putini qatil adlandırdı və sovet dövründəki "soyuq müharibə"ni yenidən qızışdırmaq fikrinə düşdü? Əslində, C.Baydenin hələ Barak Obama kabinetində vitse-prezident olarkən, çox sərt şəkildə Rusiya əleyhinə amansız mövqe nümayiş etdirməsi, var gücü ilə Kremlə qarşı bir sıra addımların ideya müəllifi kimi çıxış etməsi siyasətlə azacıq maraqlanan hər kəsin yaxşı yadındadır.

Hətta 2008-ci ilin avqustunda Gürcüstanı Moskva əleyhinə qızışdırıb Rusiya ilə qanlı qarşıdurmaya sürükləməkdən başlamış, Ukraynada Viktor Yanukoviçin başına gətirilənlərə qədər hər işin altından nədənsə C.Bayden çıxırdı. Bu qocaman demokrat əsasən Moskvani keçmiş sovet ərazisində əsl Leninqrada mühasirəsinə salmaq kimi qorxulu planlara əl atırdı. Amma qarşısındakı da illərin içki düşkünü olan Boris Yeltsin yox, balacaboy və hiyləgər V.Putin idi.

Amma indiki vaxtda C.Bayden və Vaşinqtondakı Rusiya əleyhdarlarını belə aqressiv anti-Rusiya vəziyyətinə gətirən əsas amil, V.Putinin ABŞ-da keçirilən seçkilərə "əl uzatması", dəlisov Donald Trampa dəstək verməsi. ABŞ-ın rəzil duruma düşməsi və bununla da bütün dünyada Rusiya liderinin məğlubedilməz obrazının hər gün sürətlə yayılmasıdır. Bütün amerikalılar üçün ən böyük təhqir sayılan D.Trampın V.Putinin dəstəyi ilə Ağ Evə sahib olması barədə yayılan beynəlxalq rəy, ABŞ-da Moskva əleyhinə nifrəti dərinləşdirdi. Bu nifrət isə C.Baydenin Ağ Evə gedən yolunu xeyli asanlaşdırdı. O bütün amerikalıların müraciət edərək, KQB generalının dəstəyi ilə Ağ Evə sahiblənmə D.Trampı kürsüdən atacağını və ABŞ-ı bu təhqirdən qurtaracağını vəd edirdi. Bu təbliğat kursu seçki zamanı C.Baydenə çox kömək oldu. İndi də C.Bayden bu anti-Rusiya kursunu daha da dərinləşdirmək və ABŞ-Rusiya münasibətlərində "soyuq müharibə" görüntüsü yaratmaq istəyir. V.Putinin hakimiyyəti zamanı olduqca güclənən Rusiyanı bütün Qərb üçün yeni təhlükə kimi qələmə vermək və sovet zamanındakı kimi avropadakıları yenidən ABŞ-ın çətri altında toplamaq, Ağ Evin Avropa üçün xilaskar olduğunu qərbdəkilərin gözüne soxmaq 78 yaşlı Bayden üçün çox vacibdir. Amma iş bununla bitmə, tamaşa daha dərinə gedib Moskvaya qarşı isti müharibə başlatsa, o zaman amansız düşmənçilik olacaq. Xüsusilə, son günlər Ukraynanı yenidən Rusiya əleyhinə qızışdırmaq üçün NATO generallarını Kiyevə yollayan Ağ Ev yenə qanlı tamaşa üçün pərdəni açır. Təyyarə trapında üç dəfə bürəyib yığılan C.Bayden, deyəsən onu qarşıyan V.Putindən amansız qisas almaq üçün qolları sıırıb. Tamaşa, yoxsa əsl düşmənçilik? - yaxında hamımız görəcəyik.

Son aylar xüsusilə Qərb siyasi dairələri və mediasında Azərbaycana qarşı təzyiq kampaniyalarının artırılması ilə xarakterizə olunur. Bu, bizim üçün yeni deyil, mənbələri və səbəbləri bizə yaxşı məlumdur. Bu məsələ üzərində çox dayanmadan yalnız qeyd etmək istəyirəm ki, islamofobiya, türkofobiya kimi faktorlar - yəni problemə Oriyentalist yanaşma, erməni lobbisi faktoru və digər məsələlər həmişə Qərb, o cümlədən rus yanaşmasında öz əksini tapıb. İndi, 1915-ci il hadisələri ilə əlaqədar aprel ayında yeni anti-Azərbaycan və anti-türk kampaniyalarının başlamasını gözləyək. Erməni işğalına, hərbi cinayətlərə, həm Ermənistanda, həm də Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində mədəni irsin dağıdılmasına göz yuman ölkələr tarixi hadisələri bu günki geosiyasi tələblərə uyğun şərh edəcəklər.

Prezident İlham Əliyevin başçılığı ilə Azərbaycan rəhbərliyi bütün kəskin məsələlərin həlli ilə bağlı əməkdaşlığa hazır olduğunu açıq şəkildə bəyan edib. Bununla yanaşı Prezidentin də qeyd etdiyi kimi 30 illik dağıdıcı işğaldan əziyyət çəkən ölkə olaraq biz bütün cəbhələrdə - beynəlxalq hüquq çərçivəsində, beynəlxalq təşkilatlarda, mediada və digər cəbhələrdə hücum diplomatiyasını davam etdirməliyik. Beynəlxalq mediada Azərbaycanın 10 noyabr bəyannaməsinin bəndlərini yerinə yetirməsi ilə bağlı söyləri, xüsusilə Kəlbəcər in boşaldılması üçün verilən vaxtın 10 gün müddətində uzadılması, Məğri-Qafan-Gorus yolunun Azərbaycanın səqmentinin açılması, 1400-ə yaxın hərbi meyitin təhvil verilməsi və sair kimi xoşməramlı jestləri çox az işıqlandırılır. Onu da qeyd edirəm ki, adekvat addımları Ermənistan tərəfindən görmürük.

Şəxsi görüşlər zamanı Qərb diplomatları və ekspertləri mənə deyir-

lər ki, Azərbaycan qalib tərəf kimi "səxavətli" olmalıdır. Onlar qələbənin Azərbaycana böyük qurban və vəsait hesabına başa gəldiyini, Ermənistanın minalanmış ərazilərin xəritəsini verməkdən imtina etdiyi bir vaxtda bu ərazilərin bərpası ilə bağlı bizi qabaqda çətin işlərin gözlədiyini unudurlar. Öz evlərini, yaxınlarının qəbirlərini dağılmış vəziyyətdə görmüş məcburi köçkünlər, əzizlərini müharibədə, Gəncə, Tərtər, Bərdə hadisələrində itirənlər üzərində nəhəng emosional yük var. Ədalət naminə demək lazımdır ki, bəzi Qərb mediası bu barədə yazır.

1980-ci illərin sonlarında erməni milliyətçiləri Ermənistanda azərbaycanlılara qarşı etnik təmizlənmə həyata keçirdilər və bundan sonrakı fəaliyyətlərini Azərbaycan ərazisində icra etməyə başladılar. Hərbi əməliyyatlardan sonrakı inkişaf və bərpa barədə danışarkən məsələyə kompleks şəkildə yanaşmaq lazımdır. Belə ki, Qarabağda erməni mə-

1400-ə yaxın hərbi meyiti Ermənistanə təhvil verilib

Fərid Şəfiyev
Beynəlxalq Mənasibətlərin
Təhlili Mərkəzinin İdarə
Heyətinin sədri

sələsi, erməni irsi və sair ilə yanaşı analoji məsələlər Ermənistanda azərbaycanlılarla bağlı da mövcuddur.

Müharibədən sonrakı vəziyyətə dair gündəlikdə duran bir sıra məsələlər var və bunlarla bağlı Azərbaycan güclü təzyiq göstərilir. Bizim buna cavabımız konkret tələblər göstərilməklə adekvat olmalıdır.

Hərbi cinayətlər

Bir sıra beynəlxalq QHT İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı törədilmiş hərbi cinayətlərə dair bəzi hesabatlar hazırlayıblar. Onların iştirakında obyektiv olanları qədr Human Rights Watch-un bu yaxınlarda hazırladığı nəşri kimi qərəzli mövqe nümayiş etdirənləri də var. Hərbi cinayətlərin araşdırılması son dərəcə vacibdir və bununla yanaşı Azərbaycan Ermənistanın törətdiyi çoxsaylı hərbi cinayətlərlə əlaqədar beynəlxalq məhkəmələrdə qaldırdığı hüquqi tələbləri davam etdirməlidir. Bu məsələdə qərəzli mövqe nümayiş etdirən QHT ilə hər növ əməkdaşlıq dayandırılmalıdır.

Saxlanılmış erməni hərbiçilər Bu barədə çox yazılır və Qərb ölkələri tərəfindən Azərbaycana güclü təzyiqlər edilir. Qısa şəkildə qeyd etmək istəyirəm ki, Azərbaycan bütün hərbi əsirləri təhvil verib. Lakin 10 noyabr bəyannaməsinin 4-cü bəndinə əsasən bütün erməni hərbi birləşmələri Azərbaycan ərazisindən çıxarılmalıdır və bu müddəə hələ də yerinə yetirilməyib. Bu bəndin ikili izahı yoxdur - Qarabağın Rusiya sülhməramlılarının yerləşdirildiyi hissəsi beynəlxalq səviyyədə tanınmış Azərbaycan ərazisidir. Erməni hərbiçilər məsələsi ilə bağlı danışdıqlar aparılır və müsbət nəticələr əldə edilərsə, o zaman Azərbaycan da xoşməramlı digər addımların mümkünlüyünü nəzərdən keçirə bilər. Təbii ki, 2020-ci ilin dekabrında 3 azərbaycanlı hərbiçini və bir mülki işçini öldürən ermənilərin məsələsi də gündəmədir. Mənə maraqlıdır ki, amerikalı qanun yazarı Bob Menendesin cəzası verilməmiş cinayət məsələsinə yanaşması necədir? Açıq bu ikiüzlü "qanun yazarı" mənə o qədər də narahat etmir.

Minalı ərazilər

Bu məsələ 10 noyabr bəyannaməsində öz əksini tapmasa da mənə kirlənməsi son dərəcə vacib məsələdir və eyni zamanda bu problem regionda kommunikasiyaların açılmasına mane təədir. Kommunikasiya məsələsi isə 10 noyabr bəyannaməsində öz əksini tapıb. Er-

mənistan tərəfdən adekvat addımlar atılmazsa, Azərbaycan xoşməramlı jestləri dayandırılmalıdır. Bundan əlavə, Ermənistan minalanmış ərazilərinin xəritələrini verməkdən imtina edəcəyi təqdirdə bu ölkəni deyilmiş maddi ziyan və minaların yerləşdirilməsi ilə bağlı məsuliyyətə cəlb etmək üçün hüquqi fəaliyyətləri davam etdirmək lazımdır.

Mədəni irs

YUNESKO və bir sıra QHT Azərbaycan ərazisində erməni irsi məsələsini qabardır. Buna cavab olaraq keçmiş işğal olunmuş ərazilərdə erməni vandalları tərəfindən dağıdılmış məscid və Azərbaycana məxsus digər mədəni abidələrlə bağlı faktlar mövcuddur. Həmçinin Ermənistan ərazisində azərbaycanlılara məxsus qəbiristanlıq, məscid və digər mədəni irsə dair məsələlər aktualdır. Ona görə də hesab edirəm ki, YUNESKO missiyası həm Ermənistanə, həm də Azərbaycana səfər etməlidir. Bu çox prinsipli məsələdir. Biz bu problemin qabardılmasının Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərindəki irsin dağıdılması ilə məhdudlaşdırılmasına imkan verməməliyik. YUNESKO bu cür kompleks yanaşmanın Azərbaycana səfəri də məqsəduyğun deyil. Qərb demokratiyası, o cümlədən ABŞ YUNESKO-nun məhz mədəni irslə bağlı təkərəfli yanaşmasına görə bu təşkilatdan çıxıb.

İtkin düşmüş şəxslərin axtarışı

Azərbaycan Ermənistanə 1400, Ermənistan isə Azərbaycana 100-dən çox meyit təhvil verib. Həmçinin Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycan tərəfdən 4000-ə yaxın şəxs itkin düşüb. Ermənistan qəbirlərin və kütləvi şəkildə dəfn ərazilərinin açılmasını tələb etmək lazımdır. 10 noyabr bəyannaməsinin 8-ci bəndində tarix intervalı göstərilir, ona görə də söhbət müharibə zamanı ölən bütün şəxslərin qalıqlarından gedir.

Kommunikasiyanın açılması

Ermənistan-Azərbaycan-Rusiya üçərəfli komissiyası hesabına bu məsələdə müəyyən irəliləyiş var. Məhz Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin söyləri nəticəsində 10 noyabr bəyannaməsinə Azərbaycanın əsas hissəsi ilə uzun illər Ermənistan tərəfdən blokadada qalmış Naxçıvanı birləşdirən yolun açılması müddəası daxil edilib. Bununla yanaşı bəyannamədə regionda bütün nəqliyyat şəbəkələrinin açılması qeyd olunur və Azərbaycan qanunvericiliyinə əməl etmək şərti ilə bizim üçün Azərbaycanın bütün ərazisində sərbəst hərəkətin təmin olunması vacibdir. Ümumiyyətlə, iqtisadi əməkdaşlıq gələcəkdə regionda sülhün möhkəmlənməsi üçün platforma rolunu oynaya bilər.

Bərisq

Bu çox çətin və həssas məsələdir. Tez-tez xaricdən olan həmkarlarım bu istiqamətdə mövcud perspektivlər barədə mənə suallarla müraciət edirlər. Bir sıra qüvvələr bu bərisqda maraqlı deyillər və təəssüf ki, bunu istəməyənlər həm Qərbdə,

həm də Rusiyada var. Çox vaxt amerikalı, avropalı və rusiyalı siya-sətçilər sırf şəxsi maliyyə və seçki maraqları naminə nifrət təbliğatını aparmağa davam edirlər. Bu, problemin bir hissəsidir.

Problemin digər tərəfi ondan ibarətdir ki, həm Ermənistan, həm də Azərbaycan cəmiyyəti daxilində çoxsaylı emosional faktorlar mövcuddur. Hər iki cəmiyyətdə müəyyən aktorlar ortaya çıxmalıdır və bu işlər sinxron şəkildə həyata keçirilməlidir. Birtərəfli şəkildə bərisq istiqamətində edilən söylər işləməyəcək. Lakin hansısa formada başlamaq lazımdır və xarici QHT, fondların və s. təcrübəsi bu baxımdan yararlı ol bilər. Bir şərtlə ki, onların işlərinin arxasında hansısa qapalı niyyətlər gizlənməsin. Buna misal olaraq, əvvəllər bəziləri Azərbaycanda ərazi itkisi, yəni faktiki olaraq işğalla bərismaq təbliğatını aparmağa cəhd edirdilər. Bu kimi niyyətlər işləmədi və heç zaman da işləməyəcək.

Əgər Azərbaycanda ermənilərin hüquqlarından danışılırsa, o zaman azərbaycanlıların Ermənistanə qaytarılması və onların hüquqları məsələsi ortaya çıxır. Çoxmillətlik demokratiyanın vacib göstəricilərindən biridir. Bu barədə Yerevanda özlərinə məxsus şəkildə danışmağı sevirlər və çox qərbdə ki, onların müxtəlif fondlardakı himayədarları bu vacib element barədə, daha dəqiq desək, erməni tarixində və müasir dövlətçiliyində bu amilin qeyd olunmamasını heç zaman gündəmə gətirmirlər. Ən əsası Cənubi Qafqazın gələcəyinə baxış ərazi bütövlüyü prinsipi əsasında olmalıdır. Mən bu barədə avropalı həmkarlarıma da deyirəm. Məhz bu təcrübədən Avropada müharibə sonrası bərpa prosesində istifadə olunub.

Bu gün, 31 mart tarixində azərbaycanlılara qarşı törədilmiş 1918-ci il soyqırımının ildönümüdür. Bərisqə dair bənddən sonra bu barədə danışmaq yersiz görünə bilər. Lakin bir çox Qərb siyasətçiləri və ekspertləri 1915-ci il məsələsini qaldırırlarsa, tarixi yaddaş məsələsi birtərəfli olmamalıdır, yoxsa bu sahədə erməni monopoliası hökm sürür? Mən artıq Türkiyənin bu məsələ ilə əlaqədar tarixi komissiyanın yaradılması ilə bağlı çoxsaylı təşəbbüslərini bir kənara qoyuram. Faktiki olaraq Türkiyənin boynuna araşdırılmamış "araşdırma"nın nəticələrini qoymaq istəyirlər.

Davamlı sülh anti-müsəlman, anti-türk və anti-Azərbaycan isteri-yası olmadan mümkündür. Bununla yanaşı, Qərb mediasında anti-Azərbaycan kampaniyasına anti-Qərb kampaniyası ilə cavab verməməliyik. Hər şey kifayət qədər qəlizdir. Qərb ölkələri arasında bizim müstəqilliyimizin möhkəmlənməsini istəyən ölkələr hər zaman olub və in-di də var. Lakin bizim zəifləməyimizi arzulayanlar da mövcuddur. Onlar Şərqdə də var. Təcrübə göstərir ki, Ermənistanın güc tətbiq etməsinə və işğala Azərbaycanın diplomatik söyləri kifayət etmədi. Hər şeyi yenə güc yolu ilə həll olundu. Ona görə də xaricdən istənilən təzyiq adekvat cavab verilməlidir. Hazırda siyasətimizdə məhz bu xətti müşahidə edirik. Regionda sülh Cənubi Qafqazda bütün tərəflər gələcəyin əməkdaşlıqdan asılı olduğuna əmin olduğdan sonra bərpa olacaq.

Müdafiə Nazirliyi: "Erməni mövqelərinin mühasirəyə alınması barədə məlumatın əsası yoxdur"

Ermənistan silahlı qüvvələrinin Gorus rayonunun Xnatsax kəndindəki mövqelərinin Azərbaycanın Laçın rayonu ilə sərhəd ərazisindəki Azərbaycan Ordusunun hərbi qulluqçuları tərəfindən guya mühasirəyə alınması və istənilən an ermənilərin postlarını itirə biləcəyi barədə bu ölkənin yaydığı məlumatın əsası yoxdur. Bu, şişirdilmiş və təhrif olunmuş xəbərdir. Bu barədə Azərbaycan Müdafiə Nazirliyindən SİA-ya bildirilib.

Məlumatda deyilir: "Bildiririk ki, Ordumuzun bölmələri Azərbaycanın Laçın rayonunun Ermənistanın Gorus rayonu ilə sərhəd zonasındakı mövqelərdə dislokasiya olunub və ölkəmizin suveren ərazilərində gündəlik xidməti fəaliyyətini həyata keçirir, bu da heç bir təhdid doğurmur. Ermənistanda bu kimi xəbərləri yayan dairələri əsassız şəkildə panika yaratmamağı, Ermənistan ictimaiyyətini çaşdırmağa və Azərbaycanın Zəngilan, Qubadlı, Laçın və Kəlbəcər rayonları işğaldan azad olunduqdan sonra həmin rayonlar boyunca iki ölkənin dövlət sərhədində Azərbaycan hərbi qulluqçularının sivil qaydada xidməti fəaliyyətini həyata keçirmə rejiminə artıq öyrəşməyi və həmişəlik adət etməyi tövsiyə edirik".

"Bu il Şuşada "Xarı bülbül" festivalı keçirəcəyik"

"31 mart tarixində azərbaycanlılara qarşı törədilən soyqırım haqqında filmlərin çəkilməsi barədə planlarımız var. Həm 44 günlük müharibə, həm Xocalı qətləmi, Soyqırım haqqında və ümumiyyətlə tarixi kinoların çəkilməsi planlaşdırılır. Bildiyiniz kimi, bizim bu yaxınlarda Türkiyəyə səfərimiz olmuşdu və səfərimizdə də məhz bu fikirləri müzakirə etdik.

Gələcəkdə həm Azərbaycan, həm də beynəlxalq səviyyədə bu filmlərlə həqiqətlərimizi dünyaya çatdıracağıq". SİA-nın məlumatına görə, bu barədə mədəniyyət naziri Anar Kərimov Quba Soyqırımı Memorial Kompleksini ziyarəti zamanı jurnalistlərə açıqlamasında bildirib.

Anar Kərimov Zəfər abidəsinin tikintisindən də bəhs edib: "Deyədim ki, möhtəşəm bir kompleks və muzey olacaq. Dünyada, bəlkə də unikal bir yer olacaq. Yenə də məqsədimiz ondan ibarətdir ki, necə ki, bu Quba Memorial Kompleksi bizim üçün bir yaddaşdırsa, o Zəfər muzeyi də bizim üçün bir qürurdur". Mədəniyyət naziri qeyd edib ki, Şuşada "Xarı Bülbül" məqbərəsinin tikilməsi ilə bağlı işlər aparılır: "Xarı bülbül" festivalının keçirilməsi də nəzərdə tutulur. Bu il Şuşada onu keçirəcəyik". A.Kərimov vurğulayıb ki, Molla Pənah Vəqifin məqbərəsi erməni vəhşiləri tərəfindən dağıdılıb: "Məqbərənin 1982-ci ildə Ulu Öndər tərəfindən açılışı olub və çox gözəl bir memarlıq abidəsi idi. Təəssüflər olsun ki, erməni işğalı nəticəsində abidə demək olar ki, dağıdılıb. Artıq cənab Prezidentin sərəncamı ilə onun bərpasına başlanılır. Ümid edirəm ki, bu il yay aylarında o bitəcək və biz Molla Pənah Vəqifin poeziya günlərini Şuşada keçirəndə, həmin o abidə o vaxta hazır olacaq".

“Ermənilər azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımını...”

*SİA Milli Məclisin deputatı,
Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətinin
sədri Əziz Ələkbərlinin yap.org.az-a
verdiyi müsahibəni təqdim edir:*

-Əziz müəllim, hər il 31 mart tarixi ölkəmizdə Azərbaycanlıların soyqırımı günü kimi qeyd edilir. Azərbaycanlılara qarşı ermənilərin törətdikləri qətlamların kökləri və səbəbləri haqqında fikirlərinizi bilmək istərdik...

-Tarixdə çox az fakt tapmaq mümkündür ki, bir əsrdə bir xalq digər xalqı etnik və dini mənsubiyyətinə görə, ən azı dörd dəfə soyqırımı və deportasiyaya məruz qoysun və buna görə də heç bir hüquqi və siyasi məsuliyyət daşmasın. Bəli, ermənilər XX əsrdə xalqımıza qarşı dörd dəfə belə vandalizm hərəkətində olublar: 1905-1906-cı illərdə, 1918-1920-ci illərdə, 1948-1953-cü illərdə və 1988-ci ildən 2020-ci ilə qədər.

Buna görə də, 1918-ci ilin 31 mart günü tariximizdə azərbaycanlıların soyqırımı günü kimi daxil olsa da, bu soyqırımı təkcə həmin tarixlə və təkcə Bakı şəhərində minlərlə dinc azərbaycanlı əhalinin ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalması ilə məhdudlaşmır. Xalqımıza qarşı bu soyqırımının ilk mərhələsi hələ 1905-1906-cı illərdə həyata keçirilmişdir, həm də bütün Azərbaycan torpaqlarında - Bakıda, Naxçıvanda, İrəvanda, Qarabağda, Zəngəzurdə, Gəncədə, Qazaxda və s. Bu barədə Məmməd Səid Ordubadinin “Qanlı sənələr”, Mir Möhsün Nəvvabın “1905-1906-cı illərdə erməni-müsəlman davası” adlı xatirələrində və başqa mənbələrdə ətraflı yazılıb.

Eyni fikri 1918-1920-ci illər soyqırımı haqqında da demək olar. 1905-1906-cı illərdə olduğu kimi, 1918-1920-ci illərdə də dəhşətli

soyqırımına məruz qalmış bölgələrimizdən biri də Qərbi Azərbaycan dediyimiz indiki Ermənistan ərazisi, bu ərazidəki bütün tarixi mahallamız - İrəvan, Zəngəzur, Dərələyəz, Göyçə, Vedibasar, Gərnibasar, Zəngibasar, Ağbaba-Şörəyel, Loru-Pəmbək, Dərəçiçək, Dilican, Qaraqoyunlu və s. mahallar olub.

Hər yerdə də ermənilər bu soyqırımını, demək olar ki, eyni ssenari ilə həyata keçiriblər: dinc əhalini iri damlara doldurub diri-

diri yandırılar, insanların qolunu-ayağını kəsərək işgəncə ilə öldürüblər, hamilə qadınların qarını yarıb, qarınıdakı körpəni süngüyə keçiriblər və s. Həm də bu soyqırımları kortəbii yox, planlı şəkildə həyata keçirilib. Belə ki, bütün Birinci dünya müharibəsi dövründə Çar Rusiyası tərəfindən Osmanlı dövlətinə qarşı vuruşan ermənilər 1917-ci ildə Rusiyadakı fevral inqilabından sonra üzlerini Cənubi Qafqaza çevirirlər. General Nazaryanın komandanlığı və general Dronun müavinliyi ilə 35 min nəfərlik erməni korpusu yaradılır. Bu korpus üç diviziya bölünür. Bölgüyə görə general Andronikin başçılığı altında 1-ci diviziya Naxçıvan, Zəngəzur və Qarabağın dağlıq hissəsində; general Dro və Arışyanın başçılığı altında 2-ci diviziya İrəvan, Üçkilisə, Qurdqulu, Zəngibasar, Gərnibasar, Vedibasar, Dərələyəzdə; polkovnik Siliqov-Silikyanın başçılığı altında 3-cü diviziya isə Göyçə mahalında azərbaycanlıların soyqırımını həyata keçirməli idi. Və doğrudan da hər üç diviziya hər üç istiqamətdə öz çirkin niyyətlərini son dərəcə qəddarlıqla həyata keçirdilər.

-Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı qətlamlarını çox amansız və qəddar olub. Bu barədə nə deyə bilərsiniz?

-Faciələrin miqyasını təsəvvür etmək üçün bir neçə faktı xatırlatmaq istəyirəm. Zəngəzur qəza rəisinin teleqramında deyilirdi: “Andronikin başçılığı ilə 30 müsəlman kəndinin əhalisi qırılıb, yandırılıb, kəndlər dağıdılıb, əmlakları talan edilib, qaçıb qurtara bilməyənlər vəhşicəsinə öldürülmüşlər”.

Bir daşnak isə öz xatirələrində

yazırdı: “Mən Basarkeçərdə ağına-bozuna baxmadan tatarları qırıb tökdüm. Hər dəfə adamın gülləyə heyfi gəlirdi. Bu köpəklərə qarşı ən etibarlı vasitə döyüşdən sonra sağ qalanların hamısını yığıb quyuya doldurmaq və üstündən də ağır daşlar yığmaq idi ki, onlardan heç biri sağ qalmasın. Mən belə də edirdim”.

O vaxtın arxiv və tarixi sənədlərində belə faktlar istənilən qədərdir. Məsələn, o vaxt ən dəhşətli qırğınlardan biri də İrəvan çuxurundakı Vedibasar mahalında baş vermişdi. Zəngəzurun Tatev monastırında qərargah salan Andronikin quldur dəstələri 1918-ci ilin dekabrında Vedibasar kəndlərinə də gəlib çıxırlar. O vaxt mahalın aran kəndləri Abbasqulu bəy Şadlinski tərəfindən qorunduğundan ermənilər Dərələyəzdən keçərək mahalın Çanaxçı dərəsindəki kəndlərini mühasirəyə alırlar. Yeri əhalini inandırırırlar ki, bölgədə əmin-amanlıq yaratmaq məqsədilə hökumət adından gəliblər. Bu adla kəndlərə girən ermənilər az sonra mahalın Çanaxçı dərəsindəki bütün müsəlman kəndlərində soyqırımı törədirlər. Xüsusilə Şahablı, Qədirli, Qaraxaç və başqa kəndlərin dinc müsəlman əhalisi kütləvi şəkildə qırğına məruz qalır. Ermənilər bu kəndlərin əhalisini son nəfərinə qədər qətlə yetirirlər. Həm də tam bir vəhşiliklə. Tam olaraq bir Xocalı soyqırımı kimi! Şahablı Aşıq Cəlil məhz həmin soyqırımı zamanı dili kökündən qopardılaraq, özü də gərmə qalağında diri-diri yandırılır. Yeri gəlmişkən xatırladım ki, elə həmin günlərdə Göyçəli Aşıq Nəcəfin də kürəyinə qaynar samovar bağlanaraq öldürülmüşdür.

O vaxt ermənilərin Çanaxçı dərəsi kəndlərində törətdiyi soyqırımı o qədər dəhşətli olub ki, hətta dövrün tarixi sənədlərində də öz izini buraxıb. Məsələn, Naxçıvan Müsəlman Milli Komitəsinin o vaxtkı katibi Mirzə Bağır Əliyev gündəliklərində yazırdı ki, “Vədi qəryəsinin əhli Şəmsəddin bəy Mahmudbəyov Vedibasar müsəlmanlarının barəsində Naxçıvana gəlib böylə məlumat verdi: İran və Naxçıvan nümayəndələri İrəvana azim olandan sonra erməni qoşunu Vedibasar nahiyəsində bulunan müsəlman köylərinə, məsələn, Kərkab, Ağasibəyli, Keşişdağı, Dəhnəz, Qaraxaç, Qədirli, Şahablı və Çimən kəndlərinə hücum edib 20 mindən ziyad müsəlman əhalisini kəsib, balaca balaları, qadınları və əlil kişiləri evlərə toplayıb, tamamilə bıçaq və xəncər ilə kəsib, nizəbuş ediblər... Xülasə, Vedibasar tərəfində müsəlmana olmanın zülmələri və cəfalar ermənilər tərəfindən olundu”.

Bu qırğının əks-sədası uzun müddət eşidildi, çox-çox uzaqlardan dolanıb gəldi. Bu faciə barədə Paris Sülh Konfransının sədrinə ünvanlanmış 16-19 avqust 1919-cu il tarixli məşhur sənəddə də xü-

susi bəhs edilmişdir. Həmin sənəddə erməni daşnaklarının Vedibasar mahalında törətdikləri vəhşiliklər barədə oxuyuruq: “...”Van”, “Sasun” adları altında müxtəlif erməni hərbi hissələri müsəlman əhalisini qılıncdan keçirdi, kəndləri toplardan və zirehli qatardan atəşə tutdular, öldürülənlərin qarını yırıb, gözlerini oyduqlar, bezi cəsədləri yandırdılar, əhalini taladılar, ümumiyyətlə, eşidilməmiş vəhşiliklər etdilər. Yeri gəlmişkən, Vedibasar rayonunda belə bir dəhşətli fakt da baş verdi ki, Qaraxaç, Qədirli, Qarabağlar, Ağasibəyli, Dəhnəz kəndlərinin kişiləri sonuncu nəfərə qədər qətlə yetirildilər”.

-Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı düşmənçilik siyasəti sovet dövründə də davam edib. Bu dövrü necə xarakterizə edərdiniz?

-Təəssüf ki, ermənilər xalqımıza qarşı düşmənçiliklərini sovet dövründə də davam etdirdilər. Azərbaycanın tarixi torpaqlarında 1918-ci ildə yaradılmış 9 min kv. km-lik tarixdə ilk erməni dövləti - Ararat daşnak respublikası sovet dövründə Azərbaycan torpaqları hesabına birdən-birə üç dəfədən çox böyüdülməklə 29,8 min kv. km-ə çatdırıldı. Bundan ruhlanan ermənilər dinc metodlarla azərbaycanlı əhalini dədə-baba yurdlarından sıxışdırıb çıxardılar.

1945-ci ilin noyabr-dekabr aylarında ermənilər İkinci dünya müharibəsindən qalib çıxan dövlətlərin - Rusiya, Amerika və Böyük Britaniyanın dövlət başçılarından Şərqi Türkiyənin alınıb Ermənistanə verilməsini istədilər, bu baş tutmayanda İ.Ştalindən o vaxtkı Dağlıq Qarabağın Ermənistanə verilməsini xahiş etdilər, bu da baş tutmayanda İ.Ştaline xaricdən erməni əhalinin Ermənistanə köçürülməsi barədə sərəncam verməsi üçün yalvardılar və axır ki, buna nail oldular. Heç bir il keçməmiş guya Ermənistanın xaricdən gələn ermənilər üçün darısqallıq etdiyini bəhanə gətirərək İ.Ştalindən 100 min nəfər azərbaycanlı əhalinin Ermənistandan Azərbaycana deportasiya edilməsini xahiş etdilər və qısa vaxtda 100 min nəfər əvəzinə 150 min nəfər soydaşımız dədə-baba yurdundan deportasiya olundu.

Bu da yetmədi, 1988-1991-ci illərdə Qarabağ münaqişəsinin ilk mərhələsində Qərbi Azərbaycan dediyimiz indiki Ermənistan ərazisindəki 300 min nəfərə yaxın soydaşımız öz tarixi yurdlarından vəhşicəsinə qovuldu. Əslində, bu, deportasiya deyildi, 200-dən artıq insanın qətlə yetirildiyi, 400-dən artıq insanın ağır yaralandığı, evləri, malları-mülkləri zorla əllərindən alındığı, evlərin, kəndlərin od vurulub yandırıldığı, 300-dən artıq məscidin, 500-dən artıq müsəlman

qəbristanlığının yer üzündən silindiği vandalizm aktı - soyqırımı idi. Lakin o vaxt Qarabağ münaqişəsi Qarabağ müharibəsinə çevrilməkdə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təhdid edilməkdə, soydaşlarımız məcburi köçkünə çevrilməkdə idi və Qərbi Azərbaycan qaçqınları bu ümumi faciə önündə öz faciələrini sinələrində gömməyə üstünlük verdilər.

-Soyqırımı həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində dövlətimiz tərəfindən sistemli tədbirlər həyata keçirilir...

-Yalnız müstəqillik illərində keçmişimizin gerçək mənzərəsini yaratmaq və xalqımıza qarşı dəfələrlə törədilmiş soyqırımı cinayətlərinə siyasi-hüquqi qiymət vermək imkanı qazandıq. Bu baxımdan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1998-ci il martın 26-da imzaladığı “Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında” Fərmanı mühüm tarixi əhəmiyyət kəsb edir. Həmin sənəddə XIX əsrin əvvəllərindən müasir dövrümüze qədər Azərbaycan torpaqlarının zəbt, kütləvi qırğınlar, deportasiya və etnik təmizləmələrlə müşayiət olunan faciələr “ermənilərin azərbaycanlılara qarşı düşünülmüş, planlı surətdə həyata keçirdiyi soyqırımı siyasətinin ayrı-ayrı mərhələləri” kimi qiymətləndirilmiş və 31 mart “Azərbaycanlıların Soyqırımı günü” elan edilmişdir. Bu sərəncama əsasən ölkəmizdə hər il 31 mart “Azərbaycanlıların Soyqırımı günü” qeyd olunur, soyqırımı qurbanları anılır.

2018-ci ildə bu bəşəri cinayətlər barədə həqiqətlərin ölkə və dünya ictimaiyyətinə daha dolğun çatdırılması məqsədilə 1918-ci il azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin müvafiq sərəncamına əsasən geniş tədbirlər planı həyata keçirilib. 2013-cü ildə Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə yaradılan Quba Soyqırımı Memorial Kompleksi ötən əsrin əvvəlində ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri soyqırımı, etnik təmizləmə, dinc əhalinin amansızlıqla qətlə yetirilməsini faktlarla əks etdirən muzey və kütləvi məzarlıqdan ibarətdir.

Artıq 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığımız möhtəşəm qələbə bölgədə yeni bir realıq yaratmışdır. Bu reallığın baş qəhrəmanı müzəffər Ali Baş Komandanımız, şah əsəri qüdrətli Azərbaycan dövlətidir. Artıq ermənilər təkcə 30 ildə Qarabağda etdikləri vandalizm hərəkətlərinə görə yox, həm də son iki yüz ildə bütün tarixi Azərbaycan torpaqlarında, o cümlədən və xüsusilə Qərbi Azərbaycanda - indiki Ermənistan ərazisində xalqımıza qarşı törətdikləri cinayətlərə görə cavab verməlidirlər və verəcəklər.

Humanizmin və xeyirxahlığın nümunəsi

Prezident İlham Əliyevin Novruz Bayramı öncəsi imzaladığı əfv sərəncamı milli birliyin, həmrəyliyin daha da möhkəmləndirilməsi baxımından xüsusi dəyər daşıyır

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında” Sərəncamı respublikamızın humanizm prinsipləri əsasında inkişaf yolu seçdiyinin, xalqın dövlətə, ədalətə inamın göstəricisidir. Prezident İlham Əliyevin 18 mart 2021-ci il tarixdə “Məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında” Sərəncamı cəmiyyət tərəfindən böyük razılıqla qarşılandı. Əlbəttə ki, bu, səbəbsiz deyildi. Hər kəs dövlətimizin başçısından xalqımıza çox əziz olan bir bayram - Novruz bayramı ərəfəsində belə bir humanist addımı böyük arzu və istəklə, həm də ümidlə gözləyirdi. Prezident İlham Əliyevin bu Sərəncamı bir daha göstərdi ki, ölkəmizdə insan amili prioritet məsələdir və dövlət siyasəti daim humanizm prinsiplərinə əsaslanır.

Könül Məmmədova
YAP Şamaxı rayon
təşkilatının şura üzvü

Bu vaxta kimi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə qəbul edilmiş amnistiya aktları nəticəsində minlərlə vətəndaş əfv edilib. Məhbusluq həyatında günahlarını və ya etdikləri səhvləri anlaşıb şəxslərə verilən yeni şans onların gələcəyinə düşən işıqdır. Bu işığı görmək və qiymətləndirmək, onlardan dərs

nəticə çıxarmaq lazımdır ki, bir daha dörd divarın mənəşəsində boğulmayasan. Əfv olunmaq məhbusluğun qaranlıq ağısından gün işığına çıxmaq deməkdir. İnsan üçün bundan qiymətli nə ola bilər? Günahın, səhvin uçurumundan çıxarılan kəs onu bir addımlıqda olan yoxluğun pəncəsindən xilas edənə ömür boyu minnətdar olma-

lı və bir daha doğru yoldan sapmamalıdır. Əfv olunmaq, həm də aydınlığa çıxan insanın vicdanını təmizləməyə verilən şansıdır. Bunu bacaran insan ömrünün davamına, rahatlıq “təminatı” almış olur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin “Məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında” Sərəncamı

milli birliyin, həmrəyliyin daha da möhkəmləndirilməsi baxımından da xüsusi dəyər daşıyır. Humanist siyasət yürütmək, vətəndaşlarının qayğısına qalmaq hüquqi dövlətə xas olan ən ümdə prinsiplərdən hesab edilir. Azərbaycan hakimiyyətinin cinayət törətmiş insanları qanuna müvafiq şəkildə cəzalandırmaqla bərabər, islah olunmağa meylli, cəzasının müəyyən hissəsini çəkmiş vətəndaşlara normal həyata qayıtmaq şansı verməsi ölkəmizdə insan hüquq və azadlıqlarına, humanizm prinsiplərinə sadıqliyın daha bir nümunəsidir. Məhkum olunmuş şəxslərin əfv edilməsi onların ailə üzvlərinin, insan hüquqlarının müdafiəsi təşkilatlarının Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə ünvanlanmış əfv haqqında müraciətlərinə baxılaraq, məhkumların şəxsiyyətini, səhhətini, ailə vəziyyətini, törətdikləri cinayətlərin xarakterini və ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, cəza çəkdikləri müddəti və həmin müddətdə davranışları nəzərə alınaraq həyata keçirildi. Cəza siyasətində humanistləşdirmə və cina-

yətlərin dekriminalaşdırılması ilə əlaqədar qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, alternativ cəzalardan daha geniş istifadə olunması və yeni mütərəqqi hüquq institutlarının tətbiqi məsələləri kimi mühüm dəyişikliklər ölkəmizdə həmin istiqamətdə aparılan əhəmiyyətli addımların göstəricisidir. Dövlətimizin başçısının “Məhkum edilmiş bir sıra şəxslərin əfv olunması haqqında” Sərəncamı respublikamızın humanizm prinsipləri əsasında inkişaf yolu seçdiyinin, xalqın dövlətə, ədalətə inamın göstəricisidir. Xalq öz Prezidentini sevir, Onunla qürur duyur, fəxr edir. Çünki haqqının təminatçısı və qoruyucusudur. Daim vətəndaşlarını düşünən, onları dünyanın yaşadığı ən ağır iqtisadi, siyasi, sosial burulğanından çıxaran Odur! 30 ildir qəlbimizdə qovr edən bir acı həsrəti sona yetirən, bu möcüzəni hər birimizə yaşadan, Qalib Xalq adı ilə millətimizi şərəfləndirən ən böyük sərkərdəmizdir İlham Əliyev. Xalq-iqtidar birliyi sarsılmazdır. Biz birlikdə güclüyük, birlikdə qüdrətliyik!

Erməni KİV-lərinin yazdığına görə, martın 25-də Ermənistanın eks-prezidentləri Levon Ter-Petrosyanın, Robert Koçaryanın, Serj Sarqsyanın, eləcə də qondarma “dqr” sabiq qurama “prezidentləri” Arkadi Qukasyanın və Bako Saakyanın birgə görüşü keçirilmişdi. SİA-nın məlumatına görə, bu şəxslər görüşləri əsnasında Qarabağdakı postmüharibə vəziyyətinə aid məsələlərlə yanaşı, situasiyanın “mümkün inkişafı” ətrafında müzakirələr aparıblar.

Revanş cəhdi olarsa...

“Joğovurd” qəzetinin yazdığına görə adicəkilən sabiqlər görüşləri vaxtı “ol-duqca gizli qərar” qəbul edərək, bir-birlərinə söz veriblər ki, gizli qərar haqqında hətta onlara ən yaxın şəxslər də bilməyəcəklər. “Biz Qarabağın “eks-prezidenti” Arkadi Qukasyandan müəyyən dəqiqləşmələri

öyrənməyə cəhd etdik, lakin o bizim zənglərimizə cavab vermədi”, erməni qəzeti yazıb.

Ehtimal olunur ki, sabiqlər görüşlərində qarşıdan gələn növbədənəkar parlament seçkiləri və baş nazir Nikol Paşinyanın “taxtdan salınması” ətrafında müzakirələr aparmaqla yanaşı, revanşçı planları barədə də düşüncələr. Əgər belədirsə, bu zaman onların

bu cəhdlərinin öz başları ilə yanaşı, bütövlükdə Ermənistanın başında çatlayacağını bəri başdan proqnozlaşdırmaq olar.

Xəstələr virusdan niyə canını qurtara bilmir?

COVID-19-a ağır keçirən hər 10 xəstədən 7-sinin aradan 5 ay keçməsinə baxmayaraq tam sağalmadığı mütəxəssislər tərəfindən sübut olunub. Alimlərin araşdırmaları nəticəsində Covid-19-a yoluxan və ağırlaşaraq xəstəxanada müalicə alan insanların evə buraxıldıqdan sonra da mənəvi və fiziki sağlıqlarında problemlər olduğu aşkarlayıb. Bu xəstələrin yüzdə 20-

si bu zərfdə başqa bir ciddi xəstəlik keçirsə, digər yüzdə 20-si müxtəlif sağlamlıq səbəbləri ilə iş həyatına sahibdir. Bu qruplar ən azı iki simptom göstərməyə davam edirlər. Bu şəkildə diabet, astma və ürək xəstəlikləri riski artdı. İngiltərə miqyasında aparılan araşdırmada

2020-ci ilin mart və noyabr ayları arasında xəstəxanadan çıxarılan 1077 Covid-19 xəstəsi müayinə edilib. Bu qrupun yüzdə 67-si ağ, yüzdə 36-sı qadın və yüzdə 50-i özlərində onları ciddi bir xəstəlik riskinə məruz qoyacaq. Beş aydan sonra xəstələr üstündə tədqiqat aparıldıqda, yalnız 29 faizinin tamamilə sağaldığı aşkar edilib. Yüzdə 90-dan çoxunda ən azı bir davamlı

simptom var idi. Bir çox insanda ortalama 9 fərqli simptom aşkar edilib.

Ən çox görülən 10 simptom

Bu simptomlar arasında ən çox görülən bunlardır: əzələ ağrısı, yorğunluq, fiziki yavaşlama, yuxu keyfiyyətinin pozulması, oynaq ağrısı və ya şişkinlik, əzələ zəifliyi, nəfəs darlığı, ağrı, qısa müddətli yaddaş itkisi və yavaş düşünmək. Leicester Universitetinin tənəffüs məsləhətçisi dosent Raçel Evan (Rachel Evans), “Nəticələrimizə görə, ağır simptomlarla koronavirus keçirən şəxslərdə zehni və fiziki sağlamlıq problemləri və orqan zədələnmələri baş verib. Hətta Covid-19-a yoluxan şəxs xəstəxanadan təxliyə edildikdən beş ay sonra da yenidən xəstəxanaya müraciət edib”.

Mexanik ventilyasiyaya ehtiyacı olan və reanimasiyada yatanların bərpa olunmasının daha uzun sürdüyünü söyləyən Evan, bu mərhələdə qalıcı problemlərin çoxunun Covid-19 ilə əlaqəli olmadığını vurğulayıb. Lakin əsas səbəblər və araşdırmalar davam edir. Qeyd edək ki, tədqiqat hələ “həmyaşid icmal” adlı elmi prosesdən keçməyib.

Qönçə Quliyeva

Azərbaycanda 2 237 nəfər COVID-19-a yoluxub

Azərbaycan Respublikasının ərazisində COVID-19 ilə bağlı son vəziyyət	
Ümumi	Bu gün 31.03.2021
Ümumi yoluxanların sayı	261713
Ümumi sağalanların sayı	238125
Aktiv xəstə sayı	20021
Ümumi test sayı	2873658
Ümumi ölüm sayı	3567
Yeni yoluxanların sayı	2237
Yeni sağalanların sayı	787
Bugünkü test sayı	14885
Bugünkü ölüm sayı	29

Azərbaycan Respublikasında koronavirus (COVID-19) infeksiyasına 2 237 yeni yoluxma faktı qeydə alınıb, 787 nəfər müalicə olunaraq sağalıb.

Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahdan SİA-ya verilən məlumata görə, COVID-19 üçün götürülən analiz nümunələri müsbət çıxmış 29 nəfər vəfat edib. Hazırkı dövrdə ölkəmizdə 261 min 713 nəfərin koronavirus infeksiyasına yoluxması faktı müəyyən edilib. Onlardan 238 min 125 nəfər müalicə olunaraq sağalıb, 3 567 nəfər vəfat edib. Aktiv xəstə sayı 20 021 nəfərdir. Ötən müddət ərzində 2 milyon 873 min 658 test aparılıb. Dünənki test sayı isə 14 885-dir.

Rusiyalı ekspert: “Zəngəzur dəhlizi Cənubi Qafqaz üçün iqtisadi rifah və inkişaf təmin edəcəkdir”

Hərbi ekspert, Milli Müdafiə jurnalının baş redaktoru İqor Korotçenko Pravda.Ru-ya müsahibəsində Paşinyanın hakimiyyətdə qalmasına nəyin imkan verdiyi, erməni hərbi təlimlərinin niyə mənasız olduğu və Zəngəzur dəhlizi ətrafında bir qarşıdurmanın mümkün olub-olmadığını haqda fikirlərini söyləyib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- İqor, gəlin nəticə verməyən Paşinyanı yerindən çıxarmaq planından danışaq. Baş nazirin mövqeyi nə qədər güclüdür?

- Paşinyana qarşı obyektiv işləyən iki amil var idi. Birincisi, Ermənistan Baş Qərargahının rəisi Onik Qasparyanın başçılıq etdiyi bir sıra yüksək rütbəli generalların Paşinyanı baş nazir kimi qəbul etməyəcəklərini bildirdikləri açıqlama. Paralel olaraq, müxalifətin iştirak etdiyi küçə nümayişləri başladı.

Hesab edirəm ki, Moskvanın bitərəf mövqeyi burada əsas əhəmiyyət kəsb edirdi. Kreml üçün İrəvan hadisələrinin daxili xarakter daşdığı, buna uyğun olaraq erməni xalqının bu problemləri həll etməsi lazım olduğu bildirildi. Bu şərtlərdə Paşinyan şəxsən özünə

çox zərər vermədən isti bir tavada oturmaq bacarığı göstərdi. Nəticədə etirazlar havaya sovruldu, Paşinyan Baş Qərargahın yeni rəisini təyin etdi, köhnəsi istefaya göndərildi. Paşinyan, şəxsən özünə sadıq olan bir sıra generalar yetişdirdi, onları indi Baş Qərargahın əsas vəzifələrində yerləşdirir və bununla da orduya nəzarət edir. Ordu tankları küçələrə çıxarmadı. Erməni hərbiçilərdən heç biri erməni Pinoçet rolunu istəmirdi. Paşinyan güc mübarizəsinin növbəti mərhələsində qalib gəldi.

- Ermənistan Müdafiə Nazirliyi genişmiqyaslı hərbi təlimlər elan etdi. Və özləri tərəfindən, KTMT çərçivəsində deyil. Bu əvvəlki hadisələrlə əlaqədardır?

- Fakt budur ki, Azərbaycan təlimlərini keçirir və Yerevanda da silahlarını sinəməyə qərar verdilər. Ancaq praktik baxımdan çox qərribə görünür. Azərbaycan təlimləri Ermənistanın təhlükəsizliyinə

təsir göstərmir. Çünki Ermənistanı beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri daxilində KTMT və Rusiya Federasiyası tərəfindən təhlükəsizlik zəmanəti verilir. Bundan əlavə, Ermənistanın xarici sərhədləri Rusiya sərhəddiləri tərəfindən qorunur. Bu təlimlərin mənası nədir? Hərbi təlimlər hərbi məğlubiyyəti kompensasiya edəcəkmidi? Döyüş zamanı vuruşmaq lazım idi. Biri deyir ki, orada könüllülər vuruşub. Ancaq nizami erməni hərbi hissələrinin döyüş atributları ələ keçirildi. Nəzəri olaraq bu birliklər indi dağıdılmalıdır, çünki bu hərbi mühitdəki münasibətlər baxımından ayıbdır. Ermənistanın böyük iqtisadi problemləri var. 7500 əsgəri məşğul edəcək bir şey olmasa, keçidləri təmizləməyə göndəriləcəkdilər. Yoxsa Zəngəzur nəqliyyat dəhlizini döşəməyə başlayacaqlar.

Hərbi oyunlar nədir? Baş Qərargah yenidən üsyan qaldırdı, generallar əlcək kimi dəyişdirildi, oğurluq və qoşunların düzgün idarə edilməməsi ilə əlaqədar korruptsiya işləri araşdırılır. Baş qərargah rəisinin müavini hərbi məqsədə uyğunluğa müvafiq olmayan əmrlər verdiyinə görə mühakimə olundu: 60 xüsusi təyinatlı adam əvvəlcədən qeyri-mümkün bir tapşırıqla bir-ətdəyirmanına göndərildi. Ermənistanın Müdafiə Nazirliyində rüşvətə görə maxinasiyalar həyata

keçirən şəxs- silah baronu həbs olundu. Silah səs-küyü, xüsusən 10.000 nəfərlik fərarilik və hərbi məğlubiyyət fonunda axmaqcısıdır. Ermənistanın indi bir iqtisadiyyata ehtiyacı var. Çünki normal iqtisadiyyat üçün insanlar və müəssisələr bunları etməlidirlər:

-işləmək,

-vergi ödəmək

Bu, yaşayış səviyyəsini yüksəltmək, hərbi xərcləri artırmaq üçün bir fürsət olduğu deməkdir. Mən qətiliklə erməniləri incitmək mövqeyindən deyiləm. Ancaq həyata real olaraq baxın. Yaxşı bir iqtisadiyyat yoxdursa, nə ordu, nə də zəfər olacaq.

- Yazırlar ki, indi ermənilərin Syunik adlandırdığı tarixi Zəngəzur bölgəsində müharibə alovlanma bilər. Münaqişə ola bilərmi?

- Xeyr, heç bir münaqişə ola bilməz. Ermənistanın və beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərinin təhlükəsizliyinin KTMT və Rusiya Federasiyası tərəfindən zəmanətlənməsinin sadəcə bir səbəbi var. Bura Ermənistan ərazisidir. Düzdür, indi sərhədlərin keçidinin dəqiqləşdirilməsi var. Sual erməni tərəfi üçün ağırdır, lakin sərhədlərin müəyyənləşdirilməsi təbii bir şeydir, liderlərin üçtərəfli bəyanatı çərçivəsində razılaşmalarla təmin olunur. İş öz qaydasında, məsələn, GPS məlumatlarına və xəritələrə əsasən

həll olunur, xüsusən Sovet Baş Qərargahının xəritələrindən istifadə olunur. Heç kim nə Azərbaycan ərazisinə, nə də Ermənistan ərazisinə müdaxilə etmir.

Zəngəzur nəqliyyat dəhlizinə gəldikdə, həm on illərdir aparılan əvvəlki danışıqlar, həm də 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli bəyanat çərçivəsində hazırkı razılaşmada nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması nəzərdə tutulur. Onlardan biri- Laçın koridoru artıq fəaliyyət göstərir və ikinci nəqliyyat dəhlizini fərqli adlandırmaq olar: Naxçıvan dəhlizi, Zəngəzur dəhlizi. Prezident İlham Əliyevin təklif etdiyi adı əsas götürürük: Zəngəzur Dəhlizi. Nəqliyyat dəhlizi Naxçıvan muxtar vilayətini Azərbaycanla birləşdirəcəkdir.

Dəhliz Ermənistan və İran sərhədləri boyunca, Ermənistan ərazisindən keçəcək, lakin Rusiya FSB-nin sərhəd xidmətləri malların, insanların, nəqliyyat axınının tənzimləyəcək. Dəhliz Cənubi Qafqaz üçün iqtisadi rifah və inkişaf təmin edəcəkdir. Yəni, Ermənistan, Azərbaycan və digər ölkələr çox rahat nəqliyyat əlaqələrinə, malların çatdırılmasına, qatarların və avtomobillərin hərəkətinə əldə edəcəklər. Bu, bölgədəki bütün ölkələrin inkişafına güclü təkan verəcəkdir.

**Müsahibə aldı: İnnə Novikova
Tərcümə etdi: Elçin Bayramlı**

Azərbaycan Prezidentinin “dəmir yumruq” siyasəti Qarabağı Azərbaycanın ən inkişaf etmiş məkanına çevirəcək

Ərazilər işğaldan azad olunduqca ermənilərin bizim torpaqlarda talançılıq və dağıdıcılıqla məşğul olması bir daha sübut olunur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin hər bir çıxışında, hər bir müsahibəsində, hər bir müraciətində Ali Baş Komandanımızın xalqına, dövlətinə, torpağına olan məhəbbətinin və “dəmir yumruq” siyasətinin uğurlu göstəricisidir. Çünki Ali Baş Komandanımızın “dəmir siyasəti”nə uyğun olaraq müzəffər Azərbaycan Ordusu torpaqlarımızı 30 ilə yaxın işğal altında saxlayan düşməyə 44 gün ərzində döyüş meydanında gücünü göstərdi. Göstərdi ki, biz öz torpağımızda vuruşuruq, öz torpağımızı qoruyuruq və işğalçıları bundan sonra da öz torpaqlarımızdan iti qovan kimi qovacağıq.

Dövlət başçımız çıxışlarında, müraciətlərində, müsahibələrində, görüşlərində də bunu dənə-dənə vurğulayıb və bildirib ki, bizim hərbiçilərimiz döyüş meydanında şücaət, igidlik göstərərək torpaqlarımızın azad olunması yolunda şəhid olurlar, çünki bizim əsgərlərimiz xilaskar, erməni əsgərləri işğalçı əsgərlərdir. Bəli, bu gün bu faktor bütün dünya tərəfindən görünməkdədir. Azərbaycan Prezidenti Vətən Müharibəsində yaralananlarla görüşü zamanı bildirib ki, bizim əsgərlərimiz xilaskar əsgərlərdir, erməni əsgərləri isə işğalçı əsgərlərdir: “Mən bir daha demək istəyirəm

ki, Azərbaycan öz doğma torpağında vuruşur və siz haqq yolunda yaranmışsınız. Bizim əsgərlərimiz xilaskar əsgərlərdir. Erməni əsgərləri işğalçı əsgərlərdir. Fərq bundadır. Biz öz torpağımızda vuruşuruq, erməni əsgəri başqa dövlətin torpağında - Azərbaycan torpağında ölür”.

Bəli, biz döyüş meydanında güc göstərərək status-kvonu dəyişdik, BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsini icra etdik. Dövlət başçımızın dedi ki: “Mən bunu bu toqquşmalardan əvvəl demişdim, bir neçə dəfə demişdim, bu gün əfsuslar olsun ki, beynəlxalq

**ÖLİ HÜSEYNOV,
YAP Ağsu rayon
təşkilatının sədri**

münasibətlərdə beynəlxalq hüquq işləmir. Əgər işləsəydi, BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsi çoxdan icra edilərdi. Biz iyirmi il gözləyirdik ki, bu qətnamələr icra edilsin. Onlar, sadəcə olaraq, kağızda qaldı. Nə üçün? Çünki siyasi iradə göstərilmədi, bu qətnamələrin icra mexanizmi müəyyən edilmədi. Mənfur düşmən hesab etdi ki, o, bundan sonra da buna məhəl qoymaya bilər. Bundan sonra da beynəlxalq hüququ əzə bilər. Bundan sonra da bizim torpaqlarımızda istənilən çirkin əməllər törədə bilər. Biz onları məcbur etdik. Bax, bizim yumruğumuz, sadəcə olaraq, düş-

mənin başını yaran yumruq deyil. Bizim yumruğumuz bizim birliyi-mizdir, xalqımızın birliyi, məqsədyönlü fəaliyyətdir, beynəlxalq müstəvidə bizə sərf edən və ədalətli əks etdirən qərarların, qətnamələrin qəbul edilməsidir”.

Bəli, bütün bunlar, məhz Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandanımız İlham Əliyev cənablarının “dəmir yumruq” siyasətinin reallığıdır və son 17 ildə həyata keçirdiyi güclü dövlət, güclü ordu strategiyası torpaqlarımızın işğaldan azad olmasının ən başlıca səbəbidir və Azərbaycan xalqı bundan sonra da yumruq kimi Azərbaycan Prezidentinin ətrafında birləşəcək. Elə martın 20-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva Şuşada Cıdır düzündə bayram tonqalı alovlandırması xalqımız, hər birimiz qürur keçirdik. Dövlət başçımız bir daha dünyaya göstərdi ki, Azərbaycan dövləti, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan Prezidenti bir qarış da belə torpaqlarını müdafiə etməyə qadirdir. Dövlətimizin başçısı Novruz bayramı ilə xalqa müraciətində dedi ki: “Biz bu il Novruz bayramını Şuşada, Cıdır düzündə qeyd edirik. Bu, tarixi hadisədir. 2004-cü ildən başlayaraq, hər il mən Azərbaycan

xalqını Novruz bayramı münasibətilə təbrik edərkən deyirdim ki, biz öz doğma torpaqlarımıza qayıdacağıq. Deyirdim ki, biz ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa edəcəyik. Deyirdim ki, biz Novruz bayramını torpaqlarımız işğaldan azad olunan sonra Qarabağda qeyd edəcəyik və bu gün gəldi. Bu gün biz Novruz bayramını qədim şəhərimizdə, Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı Şuşada qeyd edirik. Bu, tarixi hadisədir. Bu, böyük xoşbəxtlikdir. Allah Azərbaycan xalqının dualarını eşitdi. Hər il Novruz bayramı ərəfəsində hamımız yəqin ki, fikirləşirdik, bir-birimizə deyirdik, inşallah, gələn il Novruz bayramını Qarabağda qeyd edək, gələn il Novruz bayramını Şuşada qeyd edək və bu gün gəldi. 28 ildən sonra biz Şuşaya qayıtdıq. Novruz bayramını Cıdır düzündə qeyd edirik, tarixi ədalət bərpa etmişik”.

Bəli, Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, biz döyüş meydanında da, informasiya məkanında da, siyasi müstəvidə də qələbə qazandıq. Və bu gün Cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi və qətiyyəti ilə işğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası istiqamətində həyata keçirilən işlər və tədbirlər, atılan addımlar Qarabağın cənnətə çevirilməsinə hədəflənmişdir.

Paşinyan liderdir?- Gallupa görə...

Gallup sorğu mərkəzinin Erməni ofisi Ermənistan vətəndaşları arasında sorğu keçirib və növbədən-kənar parlament seçkilərində kimlərə səs verəcəklərini təxmin edib.

SİA erməni KİV-lərinə istinadən xəbər verir ki, sorğunun nəticələrinə görə "Mənim addımım" blokunun lideri, baş nazir Nikol Paşinyan 31,7% səsə liderlik edir. Onu 5,9%-lə eks-prezident Robert Koçaryan izləyir. "Çiçəklənən Ermənistan" partiyasının lideri Qaqik Tsarukyan 4,4% , "Maarifçi Ermə-

nistan" partiyasının lideri Edmin Marukyan 2,7%, Respublika partiyasının lideri Serj Sarq-

syan 2,4%, Daşnaklar 2,1%, Vətənin xilas naminə hərəkatının lideri Vazgen Manukyan

1%, Sasna-Srer partiyasının lideri Jirayr Sefilyan 0,5 %, "Vətən" partiyasının lideri Artur Varnetsyan 0,4 % səs qazana biliblər.

Suala cavab verməkdə çətinlik çəkənlər isə faiz etibarlı ilə 20 rəqəmi üzərində dayanıblar. Adıçəkilən mərkəz digər sorğusunda Ermənistanda hansı xadimin daha populyar olması da öyrənilib. Belə ki, ölkənin ombudsmanı Arman Tatoyan 3,7 bal, baş nazir Nikol Paşinyan 2,7 bal, prezident Armen Sarkisyan 2,4 bal, Qaqik Tsarukyan isə 2,1 bal toplaya biliblər.

Rövşən RƏSULOĞ

Yenə qaşınırlar, deyəsən vaxtları çatıb...

RÖVŞƏN

rovsen.rasulov@mail.ru

Üçtərəfli bəyanat imzalandıqdan sonra zaman-zaman gündəmə çıxaraq açıq-aşkar şəkildə təxribatçı, hətta təhdidəci fikirlər səsləndirən "dqr" quldur rejiminin "səlahiyyətliləri" belə görünür ki, hələ də ağillanmayıblar. Yəqin ki, başlarının üzərində Bayraqdarların, Haropların hərlənməsi, od püskürən artilleriya zərbələri, ümumiyyətlə qarşıq kimi əzilmələri üçün möhkəm darıxıblar. Cəmi dörd ay əvvəl bom-boş qalan Xankəndini və bu gün bəyanatdakı razılıqlara əsasən Rusiya sülhməramlılarının nəzarətləri altında qalan boşalmış əraziləri də çox yəqin ki, unudublar. Əslində unutmayıblar, sadəcə rusların arxalarında həm hürür, həm də quyruq bulayırlar. Bu, bəlli qaraçı tayfasının əsrlərdən bəri formalaşmış qorxaqlıq, riyakarlıq xüsusiyyətləridir və təəccüb də doğurmur. Sadəcə, darmadağın olandan sonra, növbəti dəfə donqar və uzun burunlarını aidiyyəti olmadıqları məsələlərə dürtmələrindən belə nəticə hasil etmək olar ki, çox möhkəm qaşınırlar, vaxtları çatıb. Belə ki, quldur rejimin saxta "prezidenti" Araik Arutyunyan başda olmaqla gah "təhlükəsizlik şurasının rəhbəri" Vitali Balasanyanın, gah rejimin "xarici işlər naziri" David Babayanın, gah da digərlərinin "hav-havları" tükənmir ki, tükənmir...

Məsələ ondadır ki, bu dəfə David Babayan Şuşanın ayağında, eləcə də Xankəndinin giriş istiqamətindəki Qırmızı Bazar qəsəbəsinin Bakıya geri qaytarılmasının qeyri-mümkünlüyü ətrafında ağılına və ağzına gələni danışır və bəllidir ki, o bütövlükdə Qarabağ məsələsində regiondakı vəziyyətin sabitliyə doğru inkişaf etməsini istəməyən müəyyən (eləcə də məlum!) qüvvələrin əmrilərini icra edir. Bəs nə danışır Babayan? Danışır ki, onların "mövqeləri" dəyişilməzdir və Qırmızı Bazarın Bakıya verilməsi, yaxud yaşayış məntəqəsinin statusunun (?) dəyişdirilməsi realığa çevrilməməlidir, eləcə də həmin proses aparılır və s. O, eyni zamanda deyir ki, Qırmızı Bazarın verilməsi bütövlükdə "martununin" (Xocavəndin) boşaldılması, daha sonra isə bütün "artsax ermənilərinin təhlükəyə düşməsi" təhlükəsini yarada bilər.

Təəssüf ki, davamlı şəkildə eyni hürüşləri hürən və bir-birlərindən fərqlənməyən separatçılara ən azından "susun, əks halda başınız əziləcək" mesajlarının verilməsinə ara verilib. Yəni bu gün onlara ağılıq edən ruslar sanki separatçı quldurların həqiqətən də başlarının əzilməsini istəyirlər və istəyirlərsə, bunu görməli olacaqlar. Çünki səbr də tükənəndir və tükənirsə daha betər nəticələrə gətirib çıxarır. Babayan bilməlidir ki, belə davam edərsə, Azərbaycan birtərəfli qaydada üçtərəfli sözləşmənin qüvvədən düşməsinə bəyan edər, daha dörd-beş il gözləməz, üstəlik, nəinki Qırmızı Bazarı və Xankəndini, eləcə də digər ərazilərimizi qısa müddətdə öz nəzarəti altına götürə bilər. Lap deyək ki, Zəngəzur. Mən hələ o biri tərəflərdən danışmıram!

Hər halda Araik də İrəvana gedərkən, oradakı təhlükəsizlik şurasının iclaslarına qatılarkən beynini qurcalamalı, "atrsaxın gələcək inkişaf planları", ya da "binaların, infrastrukturaların bərpası", və ya "güc strukturlarının yaradılması" kimi sərsəm fikirlərdən əl çəkməlidir. Təbii ki, onlara qaz verən hüzürü Ermənistan rəhbərliyi də bu barədə düşünməlidir. Elə sanmasınlar ki, hər şey bitib və həttə saxta "artsaxlarını", "şuşilərini" da "azad" edəcəkmislər-filan. Əsla, belə deyil və bir daha da olmayacaq!

Yeri gəlmişkən, müharibədən sonra Azərbaycanın şanlı silahlı qüvvələri bir neçə dəfə mükəmməl hərbi təlimlər keçiriblər və bu təlimlərin məqsədlərindən biri də antiterror əməliyyatları ilə bağlıdır. Yəqin ki, quldur rejimin başbirlənləri də bundan xəbərsiz deyillər. Qapıda isə bahar dayanıb - hərbiçili ilə desək, düşmənin başını əzmək üçün ən real və optimal fəsilidir. Qaşınarkən, bu barədə də düşünməlidirlər və bərdəlik anlamalıdırlar ki, iddiaları sadəcə cəfəngliyyatdır. Hər gah bu gün boyunduruqlarını əllərinə verdikləri bəlli qüvvələr onlara yal verirlərsə, sabah həmin yal quruya bilər. Türk qaradaşlarımız demişkən, bu da mənədən olsun!

"İllərlə erməni nəşrlərində və diaspor təşkilatlarında anti-semitizm və sərt tənqid getdikcə daha davamlı xarakter alır, İsrailə və yəhudilərə şər-böhtan atılır, onlar təhqir edilir və daha kəskin hal alaraq iblisləşdirilir. Ümumiyyətlə, Ermənistan anti-humanizm siyasətini öz siyasətində prioritet tutan, monoetnik bir ölkədir. Bu dövlət faşizm, şovinizm, antisemitizm meyillərini, siyasətini təbliğ edir. Bu meyillərin güclənməsi Sarkisyan rejiminin dövlət siyasətinin prioritet tərkib hissəsinə çevrilmişdisə, sonrakı məqamlarda da yüksələn xətt üzrə davam etdirilir. Azərbaycan multi-etnik və multi-kultural dəyərlərə söykənən siyasət yürütdüyü halda, Ermənistanda azlıq təşkil edən yəhudilər və yəhudi irsi kəskin şəkildə azalıb. Vəziyyət daha gərgin hal alaraq 2020-ci ilin sentyabrın 27-dən ölkədə antisemit əhval-ruhiyyənin artımı müşahidə olunur. Bu gün bu fakt ABŞ Dövlət Departamenti tərəfindən də təsdiq olunur. Belə ki, ABŞ Dövlət Departamenti 2020-ci ildə Ermənistanda insan hüquqları barədə ölkələr üzrə hesabat yayıb və burada qeyd olunur ki, Ermənistanda yəhudi əhalinin sayı 500-1000 nəfər arasındadır, sosial şəbəkələrdə bəzi antisemit xarakterli paylaşımlar, fikirlər yer alsada,

Dövlət Departamentinin hesabatında Ermənistanın antisemit siyasəti

həmçinin, ictimai nəqliyyatda yəhudi icmasının üzvlərinə qarşı antisemit ifadələr səsləndirilsə də Ermənistan hökuməti bu cür fikirləri və əməlləri pisləməyib". Bunu SİA-ya açıqlamasında politoloq Şəbnəm Həsənova deyib.

Ekspert bildirib ki, cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın yürütdüyü haqq işində erməni yalanlarını beynəlxalq birliyin gözü önündə ifşa etməyə nail olduq və nəticə etibarilə Ermənistanı hərtərəfli diz çökdürdük: "Vətən müharibəsinin gedişində apardığımız hərtərəfli siyasətin özü də haqsız durumda olan, özge torpağını zəbt

edən işğalçı Ermənistanda qıvcıq doğurdu. Bu səbəbdən də Vətən müharibəsi zamanı Ermənistan İsrailin Azərbaycana silah satdığını səbəb gətirərək bu ölkədəki səfirini geri çağırırdı və bildirmişdi ki, İsrailin Azərbaycana ultra-modern silah tədarük etməsi Ermənistan üçün qəbul edilməzdir. İsrail beynəlxalq hüququ əsas götürərək Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və ona dəstək verir. İsrailin Azərbaycana tam dəstəyi Ermənistanı hər zaman qıvcıqlandırır".

Politoloq əlavə edib ki, Ermənistanda yaşanan dərin iqtisadi tənəzzül və bu ölkənin yəhudilərə qarşı apardığı aman-

sız siyasət yəhudiləri bu ölkədən çıxıb getməyə məcbur edib: "Bu azmış kimi Ermənistanda yəhudilərə qarşı hər zaman "mədəni zorakılıq" tətbiq olunub. Belə ki, antisemitizm məzmunlu kitablar nəşr edilir, televiziya da bu ruhda verilişlər yayımlanır. İrəvanda Holokost qurbanlarının memorial lövhəsi dəfələrlə təhqir edilib. Beləliklə də, antisemit baxışlar və fikirlər erməni siyasətçilərinin, Ermənistan KİV nümayəndələrinin baxışlarının ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilib. Ermənistandan fərqli olaraq Azərbaycanda yaşayan yəhudilər heç zaman öz-gələndirilməyib".

Ş.Həsənova vurğulayıb ki, bütün bu neqativ meyillər fonunda İsrail ilə Azərbaycan arasında münasibətlər yüksələn xətt üzrə inkişaf edir: "Bu iki ölkə arasında qarşılıqlı etimada əsaslanan strateji tərəfdaşlığın möhkəmlənir. Nə qədər ki, Ermənistan faşizmi, şovinizmi, anti-semitizmi dövlət siyasəti həddinə çatdırır o zaman nə İsrailin, nə də dünya birliyinin etibarlı tərəfdaşı ola bilməz".

Aysel Məmmədova

Sən demə, Qaqiklə Naira da gizli agent imişlər...

gün Ermənistanda hamı Paşinyanı "xain" kimi çağırırdı halda Tsarukyanı çağırırmı? Niyə, Qaqik erməni əyalətlərini gəzərək altdan-altdan Nikola səs verməyə seçici toplayır?

Deyilənə görə, hətta bu yaxınlarda onun rəhbəri olduğu partiya üzvlərinə mitinqlər zamanı küçələrə çıxmağa tapşırıldığı da məlum olub. Guya bunlar küçəyə çıxmasalar "ermənilərin möhtəşəm küçə hərəkatı" boş çıxacaq? Əlbəttə ki, bu ola bilməz, əksinə, onların ümidləri boş çıxacaq. Belə görünür ki, hələ üç il əvvəl Qaqik tərəfdarlarının səsləndirdikləri "Tsarukyanın dəstəyi olmasaydı Ermənistanda inqilab da olmazdı" deymi əbəs deyilmiş. Bundan başqa, Nikolun Tsarukyanı həbs etdirib malikanəsində axtarış aparması da yalançı oyunlardan biriymiş.

Siz hələ bir Naira Zohrabyana baxın. Dünənədek Nikolu satqın adlandırdı. Amma, sən demə, satqının böyüyü özü imiş. İndi də, parlamentdə Nikolun istefa

məsələsini kənara qoyub, erməniləri İrəvan küçələrində sahibsiz gəzən itlərin halına yamağa çağırırs. Özündən "it gəzdiren qadın" obrazı yaratmağa çalışır. Parlamentin tribunasında "bülbul kimi ötən" "Mənim addımım" fraksiyasının üzvlərinin çıxışlarını məlul-məlul dinləyir.

Amma bir şeyi unudur. Unudur ki, daha artıq erməni xalqı nə Tsarukyanın, nə də elə Zohrabyanın bir vaxtlar özlərinə qoyduqları "müxalifətçi" adına inanmırlar. Tsarukyan və onun ətrafı erməni xalqının nə qədər "məğrur" xalq olduğunu yaxşı bilirlər. Onlar artıq ermənilərin pul müqabilində "Çiçəklənən Ermənistan" fraksiyasına səs verəcəyinə ümid etməyə bilər.

Yeri gəlmişkən, ermənilərə nə etibar... Məsələn, bəzi erməni saytları Paşinyanın Tsarukyanla "əldə edilmiş razılaşmaları" hər an poza biləcəyini də istisna etmirlər.

Ağasəf Babayev

Antimillli qruplaşmaların yeri tarixin zibilxanasıdır

**Əli Kərimlinin
“don kixotluğu” haraya
kimi...**

28 ildir ki, “müxalifət” adı ilə yol gedənlər bu gün sosial söyüş müxalifəti olmaqları ilə dövlətə, xalqa, Azərbaycanın uğurlu inkişafına, dünya da belə bir qələbənin əldə olunması mümkün olmadığı halda Azərbaycan 30 il ərzində mənfur erməni təcavüzkarlarının 44 gün ərzində ərazi bütövlüyünün, ədalətin bərpa olunmasına nail olaraq tam Qələbə qazanaraq - Qarabağ Azərbaycanımıza qovuşmağımıza qara yaxanlar nə vaxta kimi... Erməni dəyirmanına su tökənlər elə zənn edirlər ki, bu əlaqəsizlikləri və böhtanları ilə xalqın dəstəyini belə “qazandılar”. Ancaq onların bu “arzusu” “qaşınmayan yerdən qan çıxarmağa” bənzəyir. Necə deyirlər: qaş düzəldikləri yerdə vurub göz...kimi. Ay bədbəxt məxluq, məgər bilmirsiniz ki, 2003-cü ildən zibilliyə, tarixin arxivinə atılırsınız. Ən iyrenci isə odur ki, xalqımız, bütün türk dünyası ilə bərabər bir çox dünya dövlətləri bu qələbə sevincimizlə şərik olduqlarını və işğaldan azad olunan torpaqlarımızın bərpasında dəstək verəcəklərini bildirdikləri halda, erməni üfunəti verən AXCP sədri Əli Kərimlinin “don kixotluq” etməsi bir daha onun nə qədər məneviiyatsız, satqın olduğunu göstərir. Əli Kərimli, Cəmil Həsəni, Gültəkin Hacıbəyli, Leyla Yunus, Xədicə İsmayıl, Qənimət Zahid, Sevinc Osmanqızı, Vidadi İskəndəri və bu kimi mənfurlar 28 ildir ki, ölkəmizin beynəlxalq aləmdəki artan nüfuzundan qaşınmaya düşərək beynəlxalq aləmdə haqqımızda mənfəə rəy formalaşdırmaq üçün min

bir fitnə-fəsada əl atır, ağla gəlməz yalanlar, böhtanlar uydururlar.

“Sapı özümüzədən olan baltalar”dan istifadə edən, erməniyə “dayı” deyən Paşinyan sifətli bu vicdanı olmayan ermənipərəst qüvvələrin çirklə pulları və anti-Azərbaycan qüvvələrin tula payı alan bu mənfurlara Azərbaycanın o çörəyi haram olsun! Az qalıb, xalq və qanun qarşısında cəza çəkməyinizə. Axı, bütün dünyaya bəllidir ki, Sevinc Osmanqızının atasını ermənilər vəhşicəsinə qətlə yetiriblər. İndi bu qəddar, faşist xislətli millət Sevinc Osmanqızına niyə bu qədər əziz olub? Nəyə əsaslanaraq milli maraqlar məsələsində ermənilərin yanında necə ola bilərsiniz? Məgər indiyədək ermənilərin soydaşlarımıza qarşı törətdikləri terror aktlarından, vəhşiliklərdən, işğal siyasətindən, yaxud dünyanı lərzəyə salan 31 mart, Xocalı soyqırımlarından bixəbərsiniz? Əgər Avropanın mərkəzində, eləcə də Amerikada və digər ölkələrdə soydaşlarımız erməni vandalizminə, sərhədboyu ərazidə törətdikləri təxribatlara, günahsız hərbiçilərin, mülki əhəlinin, uşağın, ağsaqqalın, ağbırçının qətlə yetirilməsinə etiraz əlaməti olaraq dinc aksiya keçirirlərsə, niyə ermənilər

dən bətr Vidadi İsgəndəri, Sevinc Osmanqızı, Arif Məmmədov və bu kimilər etiraz edirlər? Bu xəyanətkarlar ermənilərə və onların havadarlarına xoş görünmək və gündəlik yeməklərini artırmaq naminə bütün bunlarda Azərbaycan hakimiyyətini günahlandırır, “zavallı” ermənilərin heç bir günahı olmadığını iddia edirlər. Bu xəbis niyyətlərini sosial şəbəkələr vasitəsilə həyata keçirən satqınlara azərbaycanlı demək olarmı?

Bu gün dünya ictimaiyyəti, hətta Ermənistan dövlətinin üzvü olduğu Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatı da işğalçı ölkəni müdafiə etmədi və haqqın tərəfində dayanaraq Azərbaycan haqlı olduğunu bildirdi. Ancaq satqınlar - vidadilər, sevinclər, ariflər... ermənilərin yanında olduqlarını açıq şəkildə bəyan edirlər. Ancaq nə edirlər etsinlər. Xalq onların yerini göstərib:

Tarixin zibilxanasıdır

O ki qaldı antimillli qruplaşmaya, onlar tam marginalaşılıb. Xarici qrant, ianə hesabına fəaliyyət göstərən, öz dövlətinə qarşı çıxış edən, milli satqınlıq nümayiş etdirən bu ünsürlərə Azərbaycan xalqı öz yerini göstərdi - tarixin zibilxanasıdır. Manqurtlaşmış “Vətən”, “mil-

lət” deyən Ə.Kərimli kimilərin bəzi xarici dairələrin “zombi”ləşmiş “filial”ı kimi fəaliyyət göstərməsi zaman-zaman faktlarla öz təsdiqini tapmışdır. Ancaq tarix unudulmur, geri qaytarmaq, nə də onu silmək mümkün deyil. Çünki Azərbaycanda xaos yaratmağa çalışan dağıdıcı müxalifət partiyalarının “lider”ləri öz antimillli əməllərini gizlətməyə çalışsalar da, inkaredilməz faktlar başqa söz deyir. Çünki belə əxlaqsız və məneviiyatsız erməni çörəyi yeyənlər üçün xəyanət etmək ən adi bir məsələdir. Belə ki, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən 52 siyasi partiyadan 50-sinin Ermənistan silahlı qüvvələrinin genişmiqyaslı təxribatına dair birgə bəyanata Məsvət Partiyası və Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyası milli həmrəylik nümayiş etdirməməsi deyilənlərin təsdiqidir. Belə bir atalar sözü də var: “Düşməni başqa yerdə axtarmaq lazımdır”. Həmçinin belə bir deyim də var: “xəyanət ölümdən bətr bir şeydir və bunu sadəcə anlamaq lazımdır”. Lakin bu əxlaqsız və məneviiyatsız erməni çörəyi yeyənlər üçün xəyanət etmək ən adi bir məsələ olduğu kimi, anlamaqları isə mümkünsüzdür. Çünki Əli Kərimli kimilərin “anlaya” biləcək “başı” yoxdur. Ancaq bu satqın və şərefsiz Əli Kərimli kimilər bilməlidir ki, bu gün Azərbaycan dövləti elə bir inkişaf səviyyəsinə çatıb ki, qanundan yan keçmək, gizlənmək, digər vətəndaşlarla müqayisədə daha böyük üstünlüklər əldə etmək mümkün deyil. Bu gün sorosun tör-töküntüləri, çör-çöpləri isə əli kərimlilər, əli əliyevlər, cəmillər, sevinclər, qənimətlər kimi ünsürlər xalq tərəfində tarixin zibil yığına atılanların tarix və zaman tələbi ilə xalqımızın və dövlətimizin mənafehi, müqəddəs amalları, müqəddəs qanunlarımız qarşısında cavab vermələri zamanıdır.

Rəfiqə HÜSEYNOVA

RƏFİQƏ

Həqiqət hər zaman yalan üzərində qələbə çalır

“Yalanın zaman baxımından bir ömrü olsa da, həqiqət əbədidir” zərb-məsəli müdrik Nizami Gəncəvinin iki əks qütbə dayanan “Xeyir və Şər”inin mübarizəsi ilə eyniləşir. Bütün sınaqlarda böyük xeyirxahlıq nümayiş etdirən “Xeyir”in, sonda qazanmış olduğu parlaq qələbəsinin fəvqində “Şər”in rəzil ölümü, əslində, əbədi həqiqətin mütləq təntənəsinin təzahürü idi. Bu gün də Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin gerçək tarixinin, o cümlədən terrorla, təxribatlarla və yalanlarla silahlanmış Ermənistanın XIX əsrin əvvəllərində Rusiyanın himayəsi altına xalqımıza qarşı dəyişməz mənfur şəxsiyyətə nəticəsində minlərlə soydaşımızı vəhşicəsinə qətlə yetiriblər. 31 mart tarixi də xalqımıza qarşı erməni vəhşiliyinin ən unudulmayan tarixidir. 31 mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü... Bu, nə qədər qərribə səslənsə də, əlamətdar tarix, bu rəqəm hər ilin bu günü erməni vəhşiliyini, erməni zülmünü və erməni qaniçənliyini bir daha üzə çıxarır və xatırladır ki, ey azərbaycanlılar, ulu babalar, nənələri qanında boğulmuş millət, xalqımıza qarşı törədilən, bəşəriyyətə sığmayan erməni vəhşiliyini unutma, unutma bu tarixləri ki, unudulmayan!

Çünki bu realığı 31 mart üzərinə də kökləməyin zamanı çatıb. Artıq bu gün dünya Xocalı kimi bir faciəni soyqırımı kimi tanımaqdadır. Dünyanın əksər ölkələri, əksər parlamentləri faktlar, sübutlar, sənədlər, canlı şahidlər hesabına Xocalı soyqırımı kimi tanımağa məcbur oldu və bu istiqamətdə dövlət qətiyyətli iş aparmağı bacardı. Məhz bu qətiyyətin sayəsində, Xocalı dedikdə - SOYQIRIMI sözü öz məntiqi yerini tutmağa başlayıb. Həmçinin, bu realığı 31 mart tarixinə kökləməyin zamanı da çatıb. Hansı ki, “24 aprel” adlı erməni stereotipi yalanlar üzərində bəzi dövlətlər tərəfindən tanınır. Təəssüf ki, olmayan bir tarixi, olmayan bir hadisəni böyük türk dünyasının adına yazmaq, yazdırmaq riyakar, işğalçı ermənilərə müyəssər olub. Ancaq bu realıq da mövcuddur ki, Azərbaycan Xocalı, 31 mart hadisələrini dünyaya tanıtdırmaq və nəhayət Azərbaycan dövlətinin diplomatik “Dəmir yumruq” siyasəti nəticəsində 20 faizdən çox torpaqlarımızı 30 il əsarətdə saxlayan, “Böyük Ermənistan” xülyasına, “24 aprel” stereotipinin ağ yalanlarına 44 gün ərzində son qoyuldu, əzə bildi. Bu, Azərbaycanın haqq yolu idi və həqiqət hər zaman yalan üzərində qələbə çalır. Bu əzm xalq-dövlət birliyinin, inamının qələbəsidir. Ali Baş Komandanın, Azərbaycan Prezidentinin “Dəmir yumruq” siyasətinin qələbəsidir. Və bu qələbədə bütün şəhidlərimizin, Xocalı soyqırımı, 31 mart soyqırımı şəhidlərimizin qanı yerdə qalmadı. Azərbaycan yeni realıq yaratdı, Ermənistanın kapitulyasiyası oldu. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyev cənablarının dediyi kimi: “Ermənistan məğlub edilmiş ölkədir. Azərbaycan zəfər çalmış ölkədir, Siz isə öz miskin həyatınızın sonuna qədər məğlub edilmiş, qorxaq damğası ilə yaşayacaqsınız”.

Beləliklə, bir daha bütün dünya Azərbaycanın illər boyu haqq yolunda olduğunu şahidi oldu. Çünki haqqın tapdığını görüb, onu müdafiə etməmək xəyanətdir, deyib ulu babalarımız. Bu gün Azərbaycan dövləti məhz bu haqq yolunda qürurla, inamla, vüsatla, şəreflə və ləyaqətlə addımlayır. Əlbəttə ki, bu addımların altında Ermənistan tərəfindən Azərbaycan xalqına qarşı bu günədək törədilən soyqırımı, bəşəriyyət əleyhinə cinayət, irqi ayrı-seçkilik və etnik təmizləməyə əsaslanan məqsədyönlü siyasəti əzilib, əziləcək. Azərbaycan dövləti isə, ölkə rəhbərliyi məhz hücum siyasəti nəticəsində qələbələrini qazanır, bundan sonra da qazanacaq, öz doğma xalqı, milləti ilə bir yerdə həmişə olacaq!

Bir sözlə, Ali Baş Komandanımız və qüdrətli ordumuz 44 günlük qələbə Zəfəri ilə dünyaya bir daha yalanın qısa ömürlü, həqiqətin əbədi olduğunu göstərə bildi. Yenə “Xeyir” və “Şər”in mübarizəsini Azərbaycanın timsalında “Xeyir” qazandı. Tarixi həqiqətin və milli qətiyyətin ilhamından doğan zəfər dünyaya: Qələbə və Qarabağ Azərbaycanındır, deyər məğrurcasına hayqırı!

Gülyana

“Radikal müxalifət heç vaxt Azərbaycanda çirkin niyyətini həyata keçirə bilməz”

“Demokratik ölkələrdə mitinq keçirmək hər bir siyasi qüvvənin, o cümlədən müxalifətin də hüququdur. Bu, ölkə qanunvericiliyində öz əksini tapıb. Lakin eyni zamanda mitinq, aksiya keçirmək istiqamətində hər bir addım qanun çərçivəsində atılmalıdır”. Bunu SİA-ya Azərbaycan Demokratik İslahatların İnkişafı Mərkəzinin sədri, tanınmış jurnalist Cavid Şahverdiyev son günlər AXCP, “Milli Şura”nın mitinq keçirmək həvəsinə düşməsinə münasibətində açıqlayıb.

C.Şahverdiyevin sözlərinə görə, dağıdıcı müxalifət bu vaxtdakı qanun çərçivəsində, tələbində aksiya keçirməyib: “Meriyanın icazəsi ilə keçirdiyi mitinqlərdə həmişə təxribata əl atmağa çalışıb: “Lakin güc, hüquq-mühafizə orqanlarımız vaxtında bunun qarşısını alıb. Bu gün mitinqlər keçirməklə heç nəyə nail olmaq mümkün deyil. Axı mitinq, etiraz aksiyasının

keçirilməsi üçün səbəb, mövzu olmalıdır. Ölkə rəhbərliyi mövcud problemləri bilir və onların həlli ilə bağlı ciddi addımlar atır. Ölkədə artıq bir sıra sosial problemlər həll olunub. Bütün sahələrdə fundamental islahatlar həyata keçirilir, əhəlinin sosial rifahı ildən-ilə yaxşılaşır və s. Eyni zamanda, ölkə rəhbərliyinin korrupsiya ilə mübarizə sahəsində apardığı iş bütün ölkə ictimaiyyəti tərəfindən rəğbətlə qarşılanır. Bu mənada müxalifətin mitinq keçirməsinin heç bir mənası yoxdur. Bu, xülyasya düşməklə müxalifət növbəti dəfə özünü biabırçı vəziyyətə salmış olur”.

C.Şahverdiyev onu da bildirib ki, radikal müxalifət mitinq keçirmək əvəzinə təfəkkürünü, düşüncəsini realığa uyğun formalaşdırmalıdır. Radikal müxalifət təfəkküründə islahat aparmalıdır, addımlarının realığa uyğun stma-

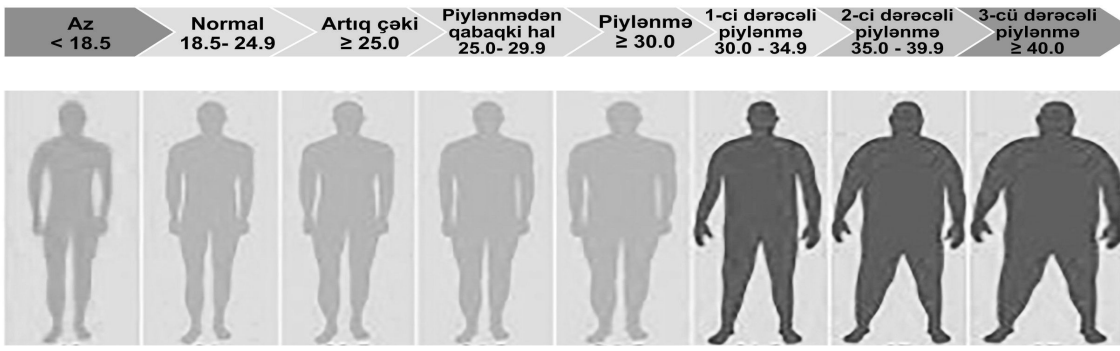

Dünya əhalisinin 10 faizə yaxını piylənmədən əziyyət çəkir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına əsasən, 1975-ci ildən bəri piylənmə müşahidə edilən insanların sayı 3 dəfə artıb. Hər il dünyada artıq çəkisi olan uşaqların sayı təxminən 7% artır. ÜST həyəcən signalını bütün dünya üçün verib. Lakin bu problemin qarşısını almaq olmur, əksinə getdikcə artır. Tibbi proqnozlara görə, 2025-ci ilə kimi kişilərin 40%-nin, qadınların 50%-nin çəkisi normadan xeyli artıq olacaq. Bu çox təhlükəli statistikadır. Belə ki, piylənmə ağır xəstələrin sayının artmasına, tibbi xərclərin kəskin yüksəlməsinə gətirib çıxarmaqla sosial-iqtisadi problemləri artırır.

**Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi**

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “Gender, ailə və demografiya məsələlərinin işıqlandırılması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Bəşəriyyət “toxundan” ölür?

Piylənmə çoxsaylı ağır xəstəliklərin yaranmasının əsas səbəblərindəndir

Piylənmə nə deməkdir?

Piylənmə bədənin yağ kütləsinin yağsız kütləyə nisbətində həddindən artıq artması və nəticədə boy uzunluğuna görə bədən ağırlığının normadan artıq olmasıdır. Piylənmə-derialtı qatda, orqan və toxumalarda piy toxumasının həddindən artıq toplanması ilə xarakterizə olunur. Piy yığıntıları hesabına bədən kütləsi orta göstəricilərlə müqayisədə 20% və daha çox yüksəlir. ÜST-ün hesabatlarında bildirilir ki, yetişkin kişilərdə bədən ağırlığının 15-18 faizi, qadınlarda isə 20-25 faizini yağ toxuması təşkil edir. Bu rəqəmlərin kişilərdə 25, qadınlarda isə 30 faizdən çox olması artıq piylənmənin əlamətidir. Mütəxəssislər deyirlər ki, hamının hamı, südümər körpə, məktəbli, gənc, yaşlı, fəhlə, idmançının da gündəlik qəbul etməli olduğu məcburi elementlər var ki, onlar qəbul etdiyimiz qidaların tərkibindədir. Sadəcə, bu qidalar təbii olmalıdır. Qidalanmaq aclığı dəf etmək, ürəyin istəyən qidaları yemək, gözüne nə göründü, əlinə nə keçdi, harda və necə gəldi nəse yemək deyil. Qidalanma özlüyündə bir elmdir. O elmi bilən hər kəs nəyi, necə və nə ilə yeməyi yaxşı bilir, qida balansını pozanlar isə müxtəlif ağır xəstəliklərlə yanaşı, əsrimizin beləsinə piylənməyə düşər olurlar.

Piylənmədə çox yeməyin payı yüksəkdir. Hesablamalara görə, müasir insanlar 50 il əvvəlliklərdən azı 2 dəfə çox yeməyə başlayıblar. Son dövrlərdə tibbdə “gizli aclıq” sindromu adlı xəstəlik qeyd alınıb. Belə ki, müasir qidalarda faydalı elementlər çox az olduğundan, orqanizm özünə lazım olanı ala bilmir və bizi çox yeməyə məcbur edir. Beləliklə, “içki boşaldılmış” GMO və hormonal məhsullardan mədəmiz həcm etibarilə dolsa da,

faydalı element etibarilə orqanizm doymur, çox yemək tələb edir və nəticədə zərərli artıq çəki yaranır.

Bəşəriyyət niyə şişir?

Bu tendensiya inkişaf etmiş ölkələrdə daha kəskinləşir. Belə ölkələrdə təbii qida tapmaq müşkülə çevrilir, insanların çoxu oturmaq işlə məşğul olurlar. Amerikada son 10 ildə piylənmə nisbəti 30 faiz artıb, hazırda əhalinin 60 faizi artıq çəkili, 25 faizi isə piylənmə xəstəliyindən əziyyət çəkənlərdir. Hər il yarım milyona yaxın amerikalının da piylənmədən ölməsi faktıdır. Bu ölkə piylənmədən yaxa qurtarmaq üçün 2007-ci ildən bu yana 200 milyard dollardan artıq vəsait xərcləyib.

Rusiyada əhalinin 30 faizindən çoxu piylənmədən əziyyət çəkir. Bu ölkədə kişilərin 34 faizi, qadınların isə 28 faizi artıq çəkiyə malikdir. Qonşu ölkə belə yüksək göstəriciyə əsasən son 20-30 il ərzində nail olub. İngiltərədə son 15 ildə köklükdən əziyyət çəkənlərin sayı sürətlə artıb. Ölkə əhalisinin 35 faizi piylənir. Bu ölkənin kişilərinin 13, qadınlarının isə 69 faizi şişmandır. Çində 1989-cu ildə uşaqlar arasında 1.5 faiz olan piylənmə nisbəti 1997-ci ildə 12.6 faizə, yetişkin insanlarda isə 14.6 faizdən 28.9 faizə yüksəlib. 2019-cu ildə Çində piylənmə göstəricisi 32 faizdən artıq olub.

Kanadada hər yetişkin 4 insandan 1-i və hər 10 uşaqlardan 1-i piylənmədən əziyyət çəkir. Bu ölkənin əhalisinin 700 min qadını və 400 min kişisi artıq çəkili. Ölkədəki bir milyondan artıq şişmanın problemi ilə dövlət özü məşğul olur.

Qonşu Türkiyədə isə piylənmə göstəricisi ötən il 35% çatıb. Ölkənin səhiyyə nazirliyinin açıqladığı məlumatda bildirilir ki, hər il bu ölkədə 3 milyon insan piylənmə xəstəliyindən ölür. Dövlət Statistika Komitəsinin 2020-cin ilə olan məlumatına görə, Azərbaycanda 15 yaşdan yuxarı əhalinin 8,1 faizində həddindən artıq piylənmə müşahidə edilir, 47,2 faizinin bədən isə piylənmə ərəfəsindədir. 2011-ci ildə bu rəqəmlər müvafiq olaraq 6,4 faiz və 44 faiz idi. Ölkəmizdə həddindən artıq piylənmənin müşahidə edildiyi insanların əksəriyyəti yaşı 45-dən çox olan şəxslərdir. Piylənmənin müşahidə edildiyi insanların arasında qadınların sayı daha çoxdur. Tədqiqatın nəticələrinə əsasən, Azərbaycanda 15 yaşdan yuxarı əhalinin orta boyu 167 sm, orta çəkisi 69 kq-dir.

kədə 3 milyon insan piylənmə xəstəliyindən ölür. Dövlət Statistika Komitəsinin 2020-cin ilə olan məlumatına görə, Azərbaycanda 15 yaşdan yuxarı əhalinin 8,1 faizində həddindən artıq piylənmə müşahidə edilir, 47,2 faizinin bədən isə piylənmə ərəfəsindədir. 2011-ci ildə bu rəqəmlər müvafiq olaraq 6,4 faiz və 44 faiz idi. Ölkəmizdə həddindən artıq piylənmənin müşahidə edildiyi insanların əksəriyyəti yaşı 45-dən çox olan şəxslərdir. Piylənmənin müşahidə edildiyi insanların arasında qadınların sayı daha çoxdur. Tədqiqatın nəticələrinə əsasən, Azərbaycanda 15 yaşdan yuxarı əhalinin orta boyu 167 sm, orta çəkisi 69 kq-dir.

Bəs piylənmə hardan yaranır?

Piylənmənin səbəbi müxtəlifdir- GMO məhsullar, fast-food, transgen qidalardır, antibiotiklərin həddən ziyadə istifadəsi, fiziki hərəkətsizlik, stress və s-dir. Bütün hallarda isə sağlam qidalanmadan və təbii həyat tərziindən keçməyən yol piylənməyə səbəb olur.

Həkim-dietoloq Nərgiz Nəzirova deyir ki, digər xəstəliklər kimi, piylənmə də cavanlaşıb: “Bunun əsas səbəbləri düzgün qidalanma, lazımsız içkilər və ərzaqlardan istifadədir. Piylənmənin əsas səbəblərindən biri də hərəkətsizlikdir. Piylənmənin yaranmasına stress də təsir edir. Elə orqanizm var ki, stress keçirdikdən sonra arıqlayır, elə orqanizm də var ki, stressdən kökəlməyə başlayır, çünki stress vəziyyətində iştah gəlir və insan qida qəbul edir”.

Həkim-terapevt Sülhiyyə Mürsəlova deyir ki, alınan enerji xərcləndikdən çox olarsa artıq qalan enerji orqanizmdə yağ olaraq yığılır və nəticədə piylənmə yaranır: “Əvvəl bu yağ ev işləri, fiziki hərə-

kət vasitəsi ilə əridən insanlar artıq müasir texnologiyaların gətirdiyi komfortun və oturmaq işin sayəsində bundan uzaqdır. Bəziləri köklüyü yaxşı güzəranın nəticəsi kimi qiymətləndirir, amma köklük bir xəstəlikdir, ondan yaxa qurtarmaq üçün isə xəstə olduğunu qəbul etmək, müalicə kursunu lazımı qaydada aparmaq, təbii həyat tərzi keçirmək və ən əsası sağlam qidalanmaq lazımdır”.

Həkim Sahib Məmmədov isə bildirdi ki, son illər antibiotiklərin də piylənməyə səbəb olması ilə bağlı çox faktlar var: “Düzünü desəm, bir çox həkim bunu inkar edir, amma dünya təcrübəsi var, ÜST-ün hesabatları var, antibiotiklər insan orqanizminə tətbiq edildikdə orda bizim həyat funksiyamızı təmin edən mikrofloranı öldürür. Bu isə öz növbəsində piylənməyə səbəb olur”.

Piylənmə hansı təhlükəli xəstəliklərə səbəb olur?

Artıq çəki bir çox xəstəliklərin və pozulmaların inkişafına təkan verir. Xərçəng, şəkər, mədə-bağırsaq, ürək-qan-damar xəstəliklərinin artmasında piylənmənin əvəzedilməz rolu var. Son araşdırmalar göstərib ki, artıq çəki orqanizmdə iltihabın səviyyəsini artırır və beyinin funksiyalarını da zəiflədir. Piylənmə psixoloji diskomfort törədir, cinsi pozğunluqlara, onurğa və oynaq xəstəliklərinə səbəb olur. Ateroskleroz, ürəyin işemik xəstəliyi, hipertoniya, miokard infarktı, insult, şəkərli diabet, böyrək və qaraciyər zədələnmələrinin inkişaf riskini, eləcə də bu xəstəliklərdən əlillik və ölüm ehtimalını artırır.

Britaniya Xərçəng Araşdırmalarına görə, 13 cür xərçəng köklüklə əlaqədardır:

- Döş xərçəngi
- Bağırsaq
- Pankreatik
- qida borusu
- qaraciyər
- böyrək
- yuxarı mədə
- öd kisəsi
- bətn
- yumurtalıq
- tiroid
- qan
- beyin xərçəngi.

Bu ölkədə aparılmış araşdırmalara görə, köklük siqaret çəkmədən daha təhlükəlidir. Belə ki, hesablamalara görə, hər il 42 min yeni bağırsaq xərçəngi halının səbəbi 4800 dəfə köklük, 2900 dəfə isə siqaret olub. Böyrək xərçəngində 12900 haldan 2900-nün səbəbi köklük, 1600-nün səbəbi siqaret olub. 5,900 qaraciyər xərçəngi halına 1,300 dəfə köklük, 1200 dəfə siqaret səbəb olub. 7500 yumurtalıq xərçəngi halında isə 490 halını

artıq çəki, 25 halı isə siqaret yara-dıb.

Alimlər nə məsləhət görür?

Amerika Kornell Universitetinin professoru Brayan Uonsink 30 il ərzində artıq çəkisi olan insanların davranış xüsusiyyətlərini öyrənərək belə qənaətə gəlib ki, insanların gün ərzində əsas qida qəbullarında əlavə planlaşdırmamış qidaları (şirniyyatlar, şirələr, qazlı içkilər, qəhvə və s.) qəbul etməsi artıq çəkinin yığılmasına səbəb olur. Professor “gizli kalorilərlə” mübarizə etmək üçün bu kimi tövsiyələr edir:

1. Bizim beynimiz əsl “qarınquludur”. Biz kolbasa, şirniyyatlar, bulka, pirojki, pirojna və s. bu kimi qidaları görəndə, onları mədəmizlə deyil, beynimizlə istəməyə başlayırıq. Bu qidaları görünən yerlərdə qoymayın və ən yaxşısı budur ki, ümumiyyətlə almayın. Görünən yerlərdə meyvə, su qoya bilərsiniz.

2. Stress vəziyyətində olan insan daha çox qida qəbul edir. Bu vəziyyətdə olduqda qidadan uzaq olun. Əks halda, siz hiss etmədən çoxlu miqdarda qida qəbul edəcəksiniz. Stresdən çıxmanın ən yaxşı yolu fiziki iş və idmandır. Həm stresin orqanizmə olan mənfi təsiri azalır, həm də kalorilər sərf edilir.

3. Evdə hazır qidaları (kolbasa, sosiska, peçenye və s.) saxlamayın. Bu qidalar əlçatandır, onlar əlavə bişirilmə və s. tələb etmir və bu səbəbdən aclığın ilk əlamətlərində biz dərhal onlara əl atırıq. Lakin meyvə, tərəvəzlər evinizdə dəim olmalıdır.

4. Ayaqüstü, tələsik qida qəbul etməyin. Bu halda siz lazım olan daha çox qida qəbul edəcəksiniz. Qida qəbulundan 20 dəqiqə sonra doymuluq hissi byaranır. Bu səbəbdən qida qəbul etdikdə tələsməyin, hər tikəni yavaş-yavaş çeyneyin. Bununla siz həm mədə-bağırsaq sisteminin sağlamlığını qoruya bilərsiniz, həm də daha az qida qəbul edəcəksiniz.

5. Qida qəbul edəndə danışmayın, televizora baxmayın, qəzet oxumayın. Fikrinizi qidanın qəbuluna yönəldin. Bu halda siz daha az qida qəbul edəcəksiniz.

5. Artıq çəki yığmaq istəmirsinizsə, axşam 23.00-dan gec olmayaraq yatmağa gedin.

Qısa desək, piylənmək və ağır xəstəliklərə düşmək istəmiriksə, təbii və sağlam qidalanmalı, az yeməli, yağ, şəkər, ağ undan hazırlanmış məmulatlardan, qazlı içkilərdən, həər cür süni qidalardan aralı durmaq, fiziki hərəkətdə olmaq, bioloji saatla yatıb-durmaq, stressiz həyat keçirmək lazımdır.

Lalə Mehralı

Qəzet 1991-ci il
yanvarın 11-dən çıxır

1 aprel

Son səhifə

Benzema şantajla görə həbs olunacaq?

Madrid "Real"-ının futbolçusu Kərim Benzema 5 il müddətində azadlıqdan məhrum edilə bilər. Qol.az "L'Equipe"-a istinadən xəbər verir ki, buna səbəb 33 yaşlı fransalı hücumçunun "Olimpiakos"-un futbolçusu, həmyerlisi Mateo Valbuenanı intim video ilə şantaj etməkdə şübhəli bilinməsidir. İstintaqın gəldiyi qənaətə görə, Benzema 2015-ildə videonun yayılmasında vasitəçilik edib və şantajçılara pul ödəməsi üçün Fransa millisindən komanda yoldaşını da bu işə cəlb edib. Bu qalmaqala görə hər iki oyunçu "Avro-2016" üçün yığmanın heyətindən kənarlaşdırılmışdı. Həmin vaxtdan sonra Benzema ümumiyyətlə, milliyyə çağırılmayıb.

Benzemanın məhkəmə prosesi bu il oktyabrın 20-22-də Versalda keçiriləcək. Oyunçunun günahı sübut olunarsa, o, 5 il müddətinə həbs ediləcək. Həmçinin futbolçunu 75 min avroluq cərimə də gözləyir.

"Fənərbaxça" Ozan Tufanın qiymətini açıqladı

"Fənərbaxça" futbolçusu Ozan Tufanın satış qiymətini müəyyənləşdirib. Bu barədə Türkiyənin "Sabah" nəşri məlumat yayıb. İstanbul təmsilçisi 25 yaşlı tanbul təmsilçisini transfer etmək istəyən klubdan 20 milyon avro tələb edəcək. Oyunçu ilə "Kristal Peşas", "Vest Bromviç" kimi klubların maraqlandığı bildirilir. Qeyd edək ki, Türkiyə millisinin üzvü bu mövsüm "Fənərbaxça"-da 27 matçda 5 qol vurub və 6 qolun ötürməsinə verib.

Bir çox insan həyatının müəyyən dövründə gecə yata bilməmək kimi problemlə qarşılaşır. Bu vəziyyət gündəlik həyatda yaşadığı stres, fiziki narahatlıq və ya heç bir səbəb olmadan yaşana bilər. Əgər, yata bilməmək problemi uzun müddətdirsə, gündəlik depresif əhval-ruhiyyəyə səbəb olur. Həmçinin, yuxuya getməmək, diabet, piylənmə və ürək böhranı riskinin artması da daxil olmaqla uzun müddətli sağlamlığa zərər verir. SİA bütün bu məsələləri araşdırıb.

Normal yuxu nə qədər olmalıdır?

Hamımızın yuxu vaxtı eyni deyil. Araşdırmalara görə, cəmiyyətin yüzde beşi 4-5 saat, digər beş faizi 9-10 saat, yüzde doqsanı 7-8 saat yuxuya ehtiyac duyur. Buna görə çoxumuz üçün tələb olunan yuxu müddətinin 7-8 saat olduğu söylenilir. Yuxuya ehtiyacınızı hesablamağın ən yaxşı yolu bədənini izləməkdir.

Yatmamağın səbəbləri

Gecə yatmaq bəzən yaxın birinin itkisi, ayrılıq və ya iş kimi narahatlıqla bir hadisə ilə əlaqələndirilir. Yataq otağına daxil olduqda, bu insanlar yata bilməyəcəkləri üçün narahat olmağa başlayırlar ki, bu da onları daha da stressə salır. Nəticədə, yata bilmirlər.

Yuxusuzluğun psixoloji problemləri

Yuxusuzluğa yalnız psixoloji problemlər səbəb olmur. Yuxu problemi yaşamağımız zehni xəstə olduğumuz mənası daşımır. Yuxu problemi olan şəxslərin yüzde qırxının psixoloji narahatlığı yaşadığı məlumdur. Bu problemlər bir çox psixoloji xəstəliklərin ümumi simptomlarıdır. Məsələn, gecə yata bilməmək ümumi depressiya əlamətlərindən biridir. Bu insanların yüzde 15-20-nin böyük depressiya yaşadığı müşahidə edilib. "Anksiyete" problemi olan insanlar mənfi düşüncələrin öhdəsindən gəlməkdə çətinlik çəkdiqləri üçün, gecə yata bilmirlər. Digər tərəfdən, gecə yata bilməməyiniz travma sonrası stres pozğunluğu və maddə asılılığına səbəb olur.

Həmçinin, yuxusuzluğu olan insanlar yuxuya getməyə çox vaxt sərf edirlər, yuxuya getməyi bacarsalar da, gecə saatlarında yenidən oyanırlar. Nəticədə, səhər oyana bilmirlər. Xroniki yuxusuzluq varsa, "polisomnografiya" testi ilə yuxuda olarkən beyin aktivliyi, göz hərəkətləriniz, ürək dərəcəsi və qan təzyiqiniz təyin oluna bilər. Beləliklə, qanınızda oksigen və burnunuzdan daxil olan hava miqdarı hesablanır. Bundan əlavə, xoruldama və sinə hərəkətləriniz də qeyd olunur.

Qısa müddətli yuxusuzluqdan əziyyət çəkirsənsiz həyat şərtlərinizi dəyişdirməlisiniz. Qəhvə, siqaret, alkoqol istifadəsini azaltmalı və mümkünse dayandırməlisiniz. Yuxunuzu poza biləcək dərmanları təyin edib tənzimləyə bilərsiniz. Mütəmadi olaraq idman etməlisiniz. Hər gün eyni vaxtda yatmaq və oyanmaq yuxusuzluğunuzu yaxşılaşdırmağa kömək edəcək. Əlavə olaraq, otağınızın mümkün qədər qaranlıq olmasına diqqət yetirin. Otağınızda elektron cihazlardan istifadə etməyin. Otaq temperaturunu nə isti, nə də soyuq edin.

Jurnalist Ekspert Mərkəzinin sədri Ceyhun Musaoğlu məsələyə belə münasibət bildirib: "İnsanlarda, xüsusilə də gənclərdə olan yuxusuzluğun səbəbləri onların öz həyatını istədikləri kimi qurmaq istəmələri düşüncəsidir. İnsanı yatmağa qoymayan fikirdir. Beyini söndürmək, düşüncələri dayandırmaq olmur". Sədr onu da qeyd edib ki, xüsusilə pandemiya dövründə universitet və məktəblərin qapanması gənclərdə daha çox yuxusuzluğa səbəb olub: "Yuxusuzluq intihara və bir sıra təhlükəli xəstəliklərə yol açır. İnsan beyni

dincəlmədikdə düzgün qərar verə bilmir. Sosioloq və psixoloqlar həyəcan signalı verməlidir".

"Əvəllər bir problem olanda bir yerdə həll edilərdi. İndi isə hamı oturub kompüter arxasında, bütün günü sosial şəbəkələrdə boş vaxt itirir. Cəmiyyət lazımsız informasiya bolluğunun içinə düşüb. Zərərli informasiyalar gənclərin beyninə hücum edib".

Psixoloq Aytən Ələkbərova da məsələyə fikir bildirib: "Yuxusuzluq 2 qrupa bölünür. Birincisi, 50 yaşa qədər olan, ikincisi isə 50 yaşdan sonrakı yuxusuzluq. Gənclərdə olan yuxusuzluğun başlıca səbəbi metabolizmanın ifrazından asılıdır. Bu proses yeniyetmələrin yuxu rejiminə 2 saatlıq təsir edir. Lakin hal-hazırda yuxusuzluq, demək olar ki, bütün yaş kateqoriyasının cənginə alıb. Mobil telefonlardan və sosial şəbəkələrdən istifadə günümüzdəki yuxusuzluğun başlıca səbəbidir. İnsanın ən yaxşı yuxu sistemi axşam saat 11-1 aralığındadır. Bu el arasında "gözəllik yuxusu" adlanır. Bu hal xoşbəxtlik verir və xoşbəxt olarkən insana gözəllik gəlir. Yuxudan əziyyət çəkən insanlarda hədsiz aqressiya olur. Orqanizmin immunitetini qaldıran ən gözəl vasitə yuxudur".

Ayşən Sadıxzadə

"Pfizer" peyvəndi yeniyetmələr üçün 100% effektivdir

Albert Bourla deyib. 2200-dən çox yeniyetmə ABŞ-da "Pfizer" peyvəndinin sınaqlarında iştirak edib. Təxminən onların yarısına gerçək peyvəndlər, digərlərinə isə aldadıcı (plasebo) preparat vurulub. Plasebo vurulanlar arasında koronavirusa 18 yoluxma qeydə alınıb, həqiqi peyvənd vurulanlar arasında isə yoluxma faktı qeydə alınmayıb. Yan təsirlər olaraq boğaz ağrısı, yorğunluq və baş ağrısı kimi təsirlər qeydə alınıb. Qeyd edək ki, üç həftə aralığı ilə iki dozada vurulan peyvəndin 16 yaş və yuxarı yaşlarda təcili istifadəsi daha öncə təsdiqlənib. /apa

Baş redaktor:

Bəhrüz Quliyev

Baş redaktorun müavinləri:

**Valeh Məhərrəmli
Fətulla Həsənov**

**Ünvanımız: Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.**

Şəhadətnamə: № 022492

http://www.ses-news.az

http://www.sesqazeti.az

E-mail: ses@sia.az

Tel: 598-33-90 Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet "Səs"-in kompüter mərkəzində yayılır, səhifələnilir.

"Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur
Qəzetdə AzərTAc və SİA agentliklərinin
məlumatlarından istifadə olunur.

**Qəzet
bazar və bazar
ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**
Tiraj: 4600